

T.C.
NIŞANTAŞI ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

SOSYAL BELEDİYECİLİK ÇERÇEVESİNDE
ENGELLİLERE SUNULAN HİZMETLER: İSTANBUL
BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ ÖRNEĞİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Ömer KAYA

Enstitü Anabilim Dalı: Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler
Enstitü Bilim Dalı : Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler

Tez Danışman: Prof. Dr. Esra HATİPOĞLU

MART – 2018

T.C.
NİŞANTAŞI ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

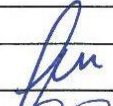
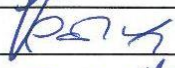
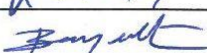
SOSYAL BELEDİYECİLİK ÇERÇEVESİNDE
ENGELLİLERE SUNULAN HİZMETLER: İSTANBUL
BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ ÖRNEĞİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Ömer KAYA

Enstitü Anabilim Dalı: Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler
Enstitü Bilim Dalı : Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler

“Bu tez 07.03.2018 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından ~~oybirliği~~/oyçokluğu ile kabul edilmiştir.”

JÜRİ ÜYESİ	KAANATI	İMZA
Prof.Dr. Esra Hatipoğlu	Başarılı	
Dr. Gökhan AK	Başarılı	
Dr. Bora BAYRAKTAR	Başarılı	

BEYAN

Bu tezin yazılmasında özgün ve bilimsel etik kurallarına göre yapıldığını, başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunulduğunu, kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapılmadığını, tezin herhangi bir kısmının bu üniversite veya başka bir üniversitedeki başka bir tez çalışması olarak sunulmadığını beyan ederim.

Ömer KAYA

07/03/2018

ÖNSÖZ

Bu tezin yazılması aşamasında, bana sonsuz desteklerini esirgemeyen ve çalışmamı titizlikle takip eden danışmanım Prof. Dr. Esra HATİPOĞLU hocama değerli katkı ve emekleri için içten teşekkürlerimi ve saygı ve sevgilerimi sunarım. Bütün süreç boyunca her anlamda yanımda olmuş, desteğini ve katkılarını esirgemiştir. Son olarak tezimi bitirmem konusunda manevi anlamda beni daima destekleyen ve kahrımı bıkmadan çeken çok değerli eşim Ayşe KAYA' ya ve kızlarım Sümeyye KAYA, Gülfer KAYA ve Sena KAYA' ya şükranlarımı sunarım.

Ömer KAYA

07/03/ 2018

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR	iii
TABLolar LİSTESİ	iv
GRAFİKLER LİSTESİ	vi
RESİMLER LİSTESİ	vii
ÖZET	viii
SUMMARY	ix
GİRİŞ	1
1. BÖLÜM: KAVRAMSAL ÇERÇEVEDE SOSYAL BELEDİYECİLİK	3
1.1. Kavram ve Tanım Olarak Sosyal Belediyecilik	3
1.2. Sosyal Belediyeciliğin işlevleri	4
1.3. Sosyal Belediyeciliğin Tarihçesi	5
1.3.1. Türkiye Cumhuriyeti'nin Öncesi ve Sonrası Sosyal Belediyecilik	5
1.3.1.1. Cumhuriyet Öncesi Sosyal Belediyecilik	5
1.3.1.2. Cumhuriyet'in Kuruluş Yıllarında Sosyal Belediyecilik (1923-1930)	6
1.3.1.3. Cumhuriyet Sonrası Sosyal Belediyecilik (1930-1950 Dönemi)	7
1.3.1.4. Cumhuriyet Sonrası Sosyal Belediyecilik (1950-1980 Dönemi)	9
1.3.1.5. Cumhuriyet Sonrası Sosyal Belediyecilik (1980-2013 Dönemi)	10
1.4. Hukuki Yapısı Bakımından Sosyal Belediyecilik	11
1.5. Türkiye'de Sosyal Belediyecilik Çerçevesinde Sunulan Hizmetler	14
2. BÖLÜM: TÜRKİYE'DE VE DÜNYA'DA ENGELLİLİK KAVRAMLARI ...	15
2.1. Engelli Kavramı.....	15
2.1.1. Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nde Engelli Tanımları.....	16
2.1.2. Milli Eğitim Bakanlığı Yönetmeliğinde Engelli Kavramı	16
2.1.3. Dünyada Engelli Tanımları	17
2.1.3.1.WHO-Dünya Sağlık Örgütünce Yapılan Engelli Tanımı	17
2.1.3.2. Birleşmiş Milletler Tarafından Yapılan Engelli Tanımı.....	17

2.1.3.3. Uluslararası Çalışma Örgütü'ne (İLO) Göre Engelli Tanımı	17
2.1.3.4. Almanya'da Engelli Tanımı	17
2.1.3.5. Japonya'da Engelli Tanımı	17
2.2. Engelli Grupları İle İlgili Tanımlar ve Sebepleri	18
2.3. Engelli Nüfusunun Türkiye Geneline Dağılımı	19
2.3.1. Türkiye'deki Engelli Yaşı Ortalaması	26
2.3.2. Türkiye'deki Engelli Eğitim Durumu	27
2.3.3. Türkiye'deki Engelli İş Gücüne Katılım	29
2.3.4. Türkiye'de Engelli Sağlığı	30
2.3.5. Türkiye'de Sosyal Güvenlik Açısından Engelli Durumu	32
2.3.6. Engellilerin Kamu Kurumlarından Talepleri	33
2.3.7. Engellilik Oranları	34
2.3.8. Engelin Ortaya Çıkış Nedenleri	35

3.BÖLÜM: SOSYAL BELEDİYECİLİK ÇERÇEVESİNDE İSTANBUL BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ TARAFINDAN ENGELLİLERE SUNULAN HİZMETLER: **38**

3.1. Engelliler Müdürlüğü Tarihçesi ve Amacı	38
3.2. Engelliler Müdürlüğü'nün görevleri.....	38
3.3. İstanbul İli Engelli Profili	39
3.3.1. İstanbul'da Yaşayan Engelli Nüfus	39
3.3.2. İstanbul İli Geneline İSÖM'e Kayıtlı Özürlüler	40
3.3.3. İstanbul İli Geneline İSÖM'e Kayıtlı Özürlü Gruplarının Oranı	40
3.3.4. Anadolu ve Avrupa Yakası Özürlü Nüfus Dağılımları	40
3.3.5. İstanbul Geneline Özürlüler Yaş Grupların Dağılımı	41
3.4. İstanbul Geneline Engellilere Yaptığı Hizmetler	42
3.4.1. Engelliler Müdürlüğüne Bağlı Merkezler	42
3.4.2. Danışmanlık ve Sosyal Rehabilitasyon Hizmetleri	45
3.4.2.1. Sosyal Servis Danışmanlığı	46

3.4.2.2. Sosyal Destek Organizasyonları (Sosyal Aktiviteler)	46
3.4.2.3. Engelli Yasal Hakları Danışmanlığı	46
3.4.3. Psikolojik Rehberlik Servisi	46
3.4.3.1. Grupla ve Bireysel Psikolojik Rehberlik Servisi	46
3.4.3.2. Ailelere Yönelik Verilen Eğitim Ve Seminerler	47
3.4.3.3. Engelli Konuşma Terapisi	47
3.4.3.4. Küçük Adımlar Erken Eğitim Programı	47
3.4.4. Eğitim Rehabilitasyon Hizmetleri	47
3.4.4.1. Zihinsel Engelliler Beceri kazandırma ve Mesleki Rehabilitasyon Merkezleri	47
3.4.4.2. İSEM Akademi Karma Eğitim Hizmeti	48
3.4.4.3. Engelli Yaz Okulu Hizmetleri	48
3.4.4.4. Türk İşaret Dili Eğitimi	49
3.4.4.5. Müzik, Tiyatro ve Sanat Eğitimi	49
3.4.5. Sporla Rehabilitasyon ve Fizyoterapi Hizmetleri	53
3.4.5.1. Fizik Tedavi İle Rehabilitasyon	53
3.4.5.2. Sporla Rehabilitasyon Hizmeti	53
3.4.5.3. Hippoterapi Hizmeti	54
3.4.5.4. Hidroterapi (Su ile Terapi)	55
3.4.6. İstihdam Hizmetleri	56
3.4.7. Sosyal, Kültürel Etkinlikler ve Yaz Kampı Hizmeti	57
3.4.8. Çağrı Merkezi (Alo 153) ve Engelsiz Taksi Hizmeti	57
3.4.9. Erişilebilirlik Hizmetleri - Erişilebilir Yaya Sistemleri (EYS)	59
3.4.10. Medikal Malzeme ve Ortez-Protez Desteği	60
3.4.11. (ÖSHA) Toplumsal Bilinçlendirme Projesi	60
3.4.12. Diğer Hizmetler	61
3.4.12.1. Kuaförlük Hizmeti	61

3.4.12.2. Kütüphane Hizmeti.....	61
SONUÇ	62
KAYNAKÇA	63
ÖZGEÇMİŞ	66

KISALTMALAR

AB	: Avrupa Birliği
BİT	: Belediye İktisadi Teşebbüsleri
BM	: Birleşmiş Milletler
BAĞ-KUR	: Esnaf ve Sanatkârlar ve Diğer Bağımsız Çalışanlar Sosyal Sigortalar Kurumu
ESHA	: Engellilerin Sosyal Hayata ya da Toplumun Engellilere Adaptasyonu
EYH	: Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü
EYS	: Erişilebilir Yaya Sistemleri
ÖSHA	: Özürlülerin Sosyal Hayata ya da Toplumun Özürlülere Adaptasyonu
İBB	: İstanbul Büyükşehir Belediyesi
İSEM	: İstanbul Engelliler Müdürlüğü
İŞKUR	: Çalışma ve İş Kurumu
İLO	: Uluslararası çalışma Örgütü
SSK	: Sosyal Sigortalar Kurumu
OKS	: Orta Öğretim Kurumları
ÖSS	: Öğrenci Seçme Sınavı
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
VB	: Ve Benzeri
WHO	: Dünya Sağlık Örgütü

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1: Türkiye’de Engellilik Oranları	19
Tablo 2: Şehirlere Ve Engelli Çeşitlerine Göre Engelli Oranları (2011).....	20
Tablo 3: İllerde Kayıtlı Engelli Sayısı.....	25
Tablo 4: Engelli Nüfusun Medyan (Ortalama) Yaşı	26
Tablo 5: Engelli Nüfusun Okuma Yazma Durumu	27
Tablo 6: Engelli Genel Nüfusu Eğitim Görünümü(Görme Engelli, Ortopedik Engelli, İşitme Engelli, Dil Konuşma Engelli, Zihinsel Engelli)	28
Tablo 7: Hayat Boyu Devam Eden (Süreğen) Engelli Nüfusu Eğitim Durumu	28
Tablo 8: Engelli Nüfus İş Gücüne Katılım Oranı	29
Tablo 9: Süreğen Hasta Nüfus İşgücüne Katılım Oranları	29
Tablo 10: Ortopedik Engellilerin Tedaviye Katılım Süreçleri	30
Tablo 11: Görme Engellilerin Tedaviye Katılım Süreçleri	30
Tablo 12: İşitme Engellilerin Tedaviye Katılım Süreçleri	31
Tablo 13: Dil ile Konuşma Engellilerin Tedaviye Katılım Süreçleri.....	31
Tablo 14: Zihinsel Engellilerin Tedaviye Katılım Süreçleri.....	32
Tablo 15: Engelli Genel Sosyal Güvenlik Görünümü(Görme Engelli, Ortopedik Engelli, İşitme Engelli, Zihinsel Engelli, Dil Ve Konuşma Engelli).....	32
Tablo 16: Hayat Boyu Devam Eden (Süreğen) Engellilerin Sosyal Güvenlik Görünümü	33

Tablo 17: Engellilerin kamu kurumlarından talepleri	33
Tablo 18: Engellilik Oranları	34
Tablo 19 Ortopedik Engelin Ortaya Çıkışı	35
Tablo 20 Görme Engelinin Ortaya Çıkışı	35
Tablo 21 İşitme Engelinin Ortaya Çıkışı.....	36
Tablo 22 Dil ve Konuşma Engelinin Ortaya Çıkışı	36
Tablo 23 Zihinsel Engelin Ortaya Çıkışı	37
Tablo 24 İstanbul Nüfusu Engelli Rakamları	39
Tablo 25 İSEM'e Kayıt Rakamları	40
Tablo 26 İSEM'e Kayıt Oranları	40
Tablo 27 Anadolu ve Avrupa Yakası Özürlü Nüfusu	40
Tablo 28 Anadolu ve Avrupa Yakası Özürlü Oranları	41
Tablo 29 İstanbul'un Geneli Özürlü Yaş Rakamları	41
Tablo 30 İstanbul'un Geneli Özürlü Yaş Oranları	41
Tablo 31 İlçe Bazlı Engellilere Yönelik Yatay ve Yaya Geçidi Verileri	59

GRAFİKLER LİSTESİ

Grafik 1: Kayıt altına alınmış Engelli Sayısı (Kişi).....	45
Grafik 2: Zihinsel Engelliler Eğitim Seans Sayıları	48
Grafik 3: Sporla Rehabilitasyon Hizmeti Seans Sayısı	53
Grafik 4: İstihdam Edilen Kişi Sayısı	56
Grafik 5: Engelsiz Taksi Aracı Yapılan Hizmet Sayıları	58
Grafik 6: Toplumsal Bilinçlendirme Projesi Kapsamında Seminer Verilen Kişi Sayıları	60

RESİMLER LİSTESİ

Resim 1: Avrupa Yakası Engelliler Merkezleri	43
Resim 2: Anadolu Yakası Engelliler Merkezleri	44
Resim 3: Engelli Tiyatro Eğitimi	49
Resim 4: Engelliler Mehter Takımı	50
Resim 5: Müzik Eğitimi – İSÖMX Müzik Grubu	50
Resim 6: Dans Eğitimleri – Engelliler Gösteri Sanatları Topluluğu	51
Resim 7: Resim ve Plastik Sanatlar Eğitimi	51
Resim 8: Kısa Film Eğitimleri	52
Resim 9: Animasyon - Stop Motion Eğitimleri	52
Resim 10: Atla Terapi Seansı	54
Resim 11: Hidroterapi Seansı	55
Resim 12: Çağrı Merkezi (Alo 153) Engelsiz Taksi Aracı	57
Resim 13: Engelsiz Taksi Aracı Görseli	58

Tezin Başlığı: Sosyal Belediyecilik Çerçevesinde Engellilere Sunulan Hizmetler: İstanbul Büyükşehir Belediyesi Örneği

Tezin Yazarı: Ömer KAYA

Danışman: Prof. Dr. Esra HATİPOĞLU

Kabul Tarihi: 03.07.2018

Sayfa Sayısı: ix (ön kısım) + 66 (tez)

Anabilimdalı: Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler

Bilimdalı : Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler

Gelişen, büyüyen ve nüfusu sürekli artan Türkiye Cumhuriyeti'nde merkezi hükümet vatandaşlara sosyal politikalar bağlamında ne kadar hizmet vermek amacıyla ve gayretinde olsa da, bu hizmetleri yerel yönetimlere indirgemenen vatandaşların tamamına ulaşmasının çok güç olduğu açıkça ortadadır. Bu sebepten dolayı merkezi yönetim belediyelere gerekli desteği vererek vatandaşların ihtiyaçları ve sıkıntılarını gidermek hususunda yerel yönetimleri etkin bir şekilde kullanma zorunluluğu ortaya çıkmaktadır. Sosyal belediyecilik bu noktadan sonra devreye girmektedir.

Bu çalışmada, sosyal belediyecilik kavramı incelenmiş, sosyal belediyeciliğin işlevleri açıklanmış Türkiye Cumhuriyeti'nde sosyal belediyeciliğin tarihçesine değinilmiş, sosyal belediyeciliğin hukuki altyapısı açıklandıktan sonra engelli ve engellilik kavramları irdelenmiş, sosyal belediyecilik çerçevesinde engellilere sunulan hizmetler, merkezi ve yerel yönetimlerin sosyal hizmetlerinin yasal dayanakları üzerinde durulmuştur. Son olarak, sosyal belediyecilik çerçevesinde İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nin engellilere yönelik sosyal hizmetleri incelenmiş, sunulan hizmetlere dair değerlendirmeler, toplanan veriler ışığında değerlendirmeler yapılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Belediyecilik, Merkezi Hükümet, Yerel Yönetimler, Engelliler, İBB

Tezin Başlığı: Services offered to the disabled in the context of social Municipal work: the example of İstanbul Metropolitan Municipality

Tezin Yazarı: Ömer KAYA

Danışman: Prof. Dr. Esra HATIPOğLU

Kabul Tarihi: 07.03.2018

Sayfa Sayısı: ix (forepart) + 66 (thesis)

Anabilimdalı: Pol. Sciences and Int. Relations

Bilimdalı : Pol. Sciences and Int. Relations

It is crystal clear that in the Republic of Türkiye, which is developing, growing and with a constantly increasing population, even though the central government aims and strives to offer services in the context of social policies, it's hard to put into practice these services without the involvement of local administrations. That situation has created the exigency of central government's support to municipalities with respect to resolve the needs and problems of citizens.

After that 'Social Municipalities' step in.

In that study; the concept of 'Social Municipality', functions of 'Social Municipality', the short history of 'Social Municipality' in the Republic of Türkiye, legal groundwork of 'Social Municipality', concepts of disabled and disability, services offered to the disabled in the context of 'Social Municipality', legal foundations of central and local administrations' social services are examined and explained. Eventually in the context of 'Social Municipality' İstanbul Metropolitan Municipality's social services to the disabled is investigated and evaluations are made in the light of collected data.

Key Words: Social Municipality, Central Government, Local Administrations, the Disabled, İstanbul Metropolitan Municipality

GİRİŞ

Ülkemizde ve Dünyada engelli nüfusu azımsanmayacak oranda olmasına rağmen, engelli vatandaşlara verilen önem ve hizmetler hep sınırlı kalmaktadır. Engelli vatandaşların sosyalleşmesi için gerek merkezi yönetimlerin gerekse yerel yönetimlerin daha fazla çalışması, engellilerin ve engelli ailelerinin hayatlarını kolaylaştırmak ve onları günlük hayatın içinde engelli olduklarını hissettirmeden sosyalleşmelerini sağlamayı birinci vazife edinmeleri gerekmektedir.

Engelli eğitimi konusunda gerek özel okullar, gerekse devlet okullarında engellilerin ilk eğitime başladığından itibaren sosyalleşmeye başlamasının sağlanması, engelli olmayan bireylerin engellilerin de normal birer vatandaş oldukları hakkında bilinçlendirilmesi hususu, onları ilkökul çağından itibaren topluma kazandırma açısından çok önemli bir olgudur. Ayrıca eğitimini tamamlamış engellilere de istihdam konusunda öncelik sağlanması ve iş yerlerindeki çalışma ortamlarının engelli vatandaşların rahatça çalışmalarını sağlayacak şekilde oluşturulması engelli vatandaşların sosyalleşmesinde önemli bir rol oynayacaktır.

Bu çalışmada sosyal belediyciliğin ne olduğundan başlayıp, engelli kavramı incelendikten sonra sosyal belediycilik kapsamında engellilere sunulan hizmetlerle 1994 yılında hizmete başlayan İstanbul Büyükşehir Belediyesi bünyesinde kurulan Engelliler Müdürlüğü'nün bu konudaki çalışmaları aktarılmaya çalışılmaktadır.

Çalışma üç ana bölüm halinde ele alınmıştır. Sosyal belediycilik, engelli ve engellilik Kavramı, (İBB) İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nin engellilere yönelik hizmetleri;

İlk bölümde sosyal belediyciliğin ne olduğu açıklanıp belediyelerin merkezi yönetim ile nasıl bir ilişki içinde hizmetlerin yürütülmesi gerekliliği, sosyal belediyciliğin normal ve engelli vatandaşlara nasıl hizmetler verdiği, sosyal belediyciliğin tarihçesi ve hukuki boyutları ele alınmıştır. İkinci bölümde Türkiye'de ve dünyada engelli ve engellilik kavramlarının ne olduğu, engellilik oranları, engellilerin sosyal güvenceleri engellilerin kurum ve kuruluşlardan beklentilerine değinilmiştir. Üçüncü bölümde ise İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nin engellilere yönelik hizmetlerinin ne olduğu kapsamlı bir biçimde incelenmiş ve açıklanmıştır.

Engelli vatandaşların kendilerini sosyal hayattan soyutladıkları zamanımızda, sosyal belediyeçilik kavramının ne kadar önemli olduğunu, engelli vatandaşların sosyalleşmesindeki en büyük unsurlardan birinin merkezi yönetimle beraber yerel yönetimlerin olduğu mutlak bir gerçektir. Çalışmada da sosyal belediyeçilik kapsamında engelli vatandaşlara nasıl ulaşılabilir, onlar nasıl sosyal hayata adapte edilebilir ve engelli haklarının ne olduğunu açıklanmıştır. İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nin engelli vatandaşlara yaptığı hizmetlerin başka belediyeler için örnek olabilir. İstanbul kendi başına bir metropol olması hasebiyle burada engelliler için atılacak her adım örnek teşkil etmektedir. Engelli vatandaşlar sosyal hayata adapte edilmek isteniyorsa mutlaka böyle bir metropolden başlanması yerinde olabilir.

Çalışmanın amacı; engelli ve engelli ailelerinin sosyal hayata uyum sağlamasında sosyal belediyeçiliğin önemini ve engelli vatandaşların sosyal hayata adapte sürecinde gerekli hizmetler, merkezi ve yerel yönetimlerin yapması gerekenler, ayrıca diğerlerinin engelli vatandaşlar hakkında bilgi sahibi olmaları, onlara yaklaşımlarında temel unsurları açıklamaktır. Bu çalışmada hem diğer vatandaşlar hem de engelli vatandaşlar sosyal belediyeçilik ve engelliler hakkında bilgi verilmeye çalışılacaktır.

Çalışmanın teorik çerçevesinin çizilmesi amacıyla internet ve kütüphaneler aracılığıyla literatür taraması yapılmıştır.

Konu ile ilgili yapılmış olan çalışmalar için Yüksek Öğretim Kurumu'nun Tez Kataloğu detaylı bir taramaya tabi tutulmuş, bu bağlamda doğrudan engellilere yönelik sosyal belediyeçilik hizmetleri ile ilgili bir çalışmaya rastlanılmamışsa da, yerel yönetim ve sosyal hizmetlerle alakalı doktora ve yüksek lisans seviyesinde çalışmaların yapıldığı tespit edilmiştir.

İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nin 1994 yılında kurduğu Engelliler Müdürlüğü ile iletişime geçilip gerekli bilgi belge ve istatistikler temin edilmiştir. Daha önce engelliler müdürlüğünde iki yıl çalışılmış olmasından dolayı gerekli bilgi ve kaynaklara ulaşma konusunda sıkıntı yaşanmamıştır.

1.BÖLÜM: KAVRAMSAL ÇERÇEVEDE SOSYAL BELEDİYECİLİK

1.1. Kavram ve Tanım Olarak Sosyal Belediyecilik

Günümüzde kamu alanındaki değişimler siyasal yapıların, merkezi ve yerel yönetimlerin kendilerini yenilemesine ve değiştirmesine mecbur bırakmıştır. Kamu yönetimlerinin vatandaşlara daha hızlı ulaşabilmesinde aynı zamanda etkin hizmetler yapabilmelerine olanak sağlayacak değişiklikler ve düzenlemeler günümüzde artarak yapılmaktadır.

Türkiye’de ve Dünya’da giderek artan insan nüfusu kamu alanlarındaki değişimin en önde gelen nedenlerinden biri olarak ön plana çıkmaktadır. Bu süreç yerel yönetimlerin en önemli ayağı olan belediyelere fazlasıyla yük yüklemektedir. Belediyeler organizasyon şemalarını, iş süreçlerini vizyon ve misyonlarını değiştirmeye aynı zaman da yenilemeye mecbur kalmışlardır. Merkezi yönetimler tarafından yasalarda yapılan değişimler, hızlı kentleşme ve büyükşehirlerle yapılan göçler belediyelerdeki yönetim anlayışının değişmesine bu değişimle beraber kendini geliştirmesine sebep olmuştur.

Belediyelerdeki bu değişimler sosyal belediyecilik anlayışında da kendini göstermiş ve vatandaşa daha iyi hizmet vermek için sosyal hayatı kolaylaştırma yolunda daha aktif ve organize olmalarını sağlamıştır. Böylece belediyeler devletin vatandaşlarına daha kolay ve çabuk ulaşmasını sağlamakla beraber, devletin sosyal hayata etkin katılımı açısından bir köprü vazifesi görmesini sağlamaktadır.(<http://www.lisansegitim.com>2004)

Bu yenilikleri ve değişimi kamu yönetimi adına vatandaşa en etkin ve hızlı biçimde ulaşabilecek, vatandaşların sorunlarını çözebilecek, onların ihtiyaçlarını karşılayabilecek, sosyal belediyecilik hizmetlerinde merkezi yönetim ile vatandaş arasında köprü vazifesi oluşturabilecek en etkin kurum belediyedir.

Bu değişim sürecinde belediyeler devletin üslenmesi gereken “ sosyal hizmet “ misyonunu kendi imkânları dâhilinde yerine getirebilmenin mücadelesini vermişlerdir. Önceki yıllarda belediyecilik denilince akla gelen ilk hizmetler çöp ve emlak vergisi toplamaktan ibaretti. Günümüzde ise belediyecilik anlayışındaki değişim sosyal belediyeciliği ön plana çıkarmış ve belediye hizmetleri denince akla gelen ilk olgu gelir düzeyi yetersiz olan vatandaşlara yapılan nakdi ve ayni yardımlar olmaktadır.

Genel de gelir düzeyi yetersiz vatandaşların ihtiyaçlarının hem nakdî hem de aynı olarak karşılanması, bu kişilerin sosyal hayata adapte edilmesinde sosyal belediyeçiliğin ne kadar önemli olduğunu göstermektedir.

Sosyal belediyeçilik başka bir deyişle kamu harcamalarının sınırlı imkânlarla veya imkânsızlıklarla hayatlarının ikame ettirmeye çalışan vatandaşların eğitim, sağlık, kültürel ve sosyal hayata dair her alanda sosyal adaletin sağlanmasına yardımcı olan bir sistemdir.

Türkiye ekonomisine paralel olarak 2000 li yıllardan önce yerel yönetimlerin hali hazırda mali açıdan istenilen seviyede olmaması sosyal politika hizmetlerini zorlaştırmaktaydı ve mali olanakları güçlü özellikle büyükşehir belediyeleri hizmetlerini kesintisiz yürütebilmekteydi. 2000li yılların başından itibaren Türkiye ekonomisinin giderek gelişmesiyle sadece büyükşehir belediyelerinde değil aynı zaman diğer belediyelerde de sosyal belediyeçilik hizmetlerinin eksiksiz verilmesini sağlamaktadır.

Belediyeler toplumda bakıma ve korunmaya muhtaç olan vatandaşlara yönelik olarak meslek edindirme kursları, eğitim bursu, aşevleri ve sıcak yemek dağıtımının yapılması, gıda ve yakacak yardımı, sağlık yardımları, yaşlılara yönelik evde bakım hizmeti, sığınma evleri, kimsesizlere ve engellilere yönelik hizmetler sunmaktadır. Bilgi evleri ve kültür merkezleri gibi tesisler açmak suretiyle sosyal ve kültürel alanda da vatandaşa hizmet götürülmektedir.(Sönmez, 2010: 58)

1.2. Sosyal Belediyeçiliğin İşlevleri

Sosyal belediyeçiliğin en önemli işlevlerinin başında toplumun sosyalleşmesine öncülük edecek olan bireylerin yaşadığı toplumu benimsemesine ve toplumun parçası haline gelmesine yardımcı olmak için çalışmalar yapmaktır. Kişilerin toplumdan kopması ve sosyalleşmeden uzaklaşması onların suça meyilli olmasına yada psikolojik sorunlarla baş başa kalmasına neden olmaktadır. Yerel yönetimler kişilere toplumsal düzenin devamının sağlanması için toplumsal kural, davranış ve kültürel değerleri öğretmek topluma faydalı bir birey olmasının yanında sosyal denetim mekanizması olarak işlev görebilecek hale getirmektedir.

Günümüzde belediyeler sosyal belediyeçilik işlevlerinin sınırlarını zorlamakla beraber kalıcı çözümler üretmekte zorlanmaktadır.

Bununla beraber meslek kursları açarak işsiz vatandaşların meslek edinmelerine yardımcı olmaktadır. Hemen hemen her konuda danışmanlık hizmetleri verilmekte olup vatandaşların dertlerini sorunlarını nerede ve nasıl çözeceklerine dair bilgiler verilmekte yardımcı olunmaktadır.

Belediyeler, diğer yerel yönetimlerle birlikte başta valilik, kaymakamlık ve muhtarlıklar olmak üzere entegre çalışmakta olup bölgelerindeki ihtiyaç sahiplerinin bilgilerine ulaşabilmektedir. Böylece kimsesiz, yardıma muhtaç kişilerin yaşamlarını idame etmeleri için gerekli olan günlük sıcak yemek, gıda, kömür ve ilaç gibi yaşamsal ihtiyaçların karşılanmasına yardımcı olmaya çalışmakta, vatandaşların biraz daha rahat etmelerini sağlamaktadır. (Kaya, 2013: 275-276)

1.3. Sosyal Belediyeciliğin Tarihçesi

1.3.1. Türkiye Cumhuriyeti'nin Öncesi ve Sonrası Sosyal Belediyecilik

Türkiye Cumhuriyeti'nde sosyal belediyeciliği kuruluş öncesi, kuruluş yılları ve sonrası sosyal belediyecilik olarak üç başlık altında incelemek mümkündür.

1.3.1.1. Cumhuriyet Öncesi Sosyal Belediyecilik

Osmanlı Devletinin belediye hizmetleri mahalli yöneticiler ve vakıflar tarafından yürütülüyordu. Osmanlı Devletinde Fransız komün sisteminden esinlenerek 1854'den itibaren belediye kurma denemelerine girişilmiştir. 1854 Kırım savaşının ardından 1855'de İstanbul'da ilk belediye kurulmuştur. Devlet adamları ve eşraf tarafından kurulan vakıflar yoluyla her türlü imar, sosyal hizmet, hıfzıssıhha, sağlık, temizlik gibi işler yapılıyordu. Şehir ve kasabalarda sokakların temizliği sokak sakinlerince, çarşı temizliği ise esnaf tarafından yapılıyordu. Osmanlı yönetiminde mahalle önemli bir yere sahipti. Mahallede imamların rolü kuvvetliydi. Kadınlara bağlı görev yapan imamlar, merkezin emir ve taleplerini halka iletiyorlardı. “Özellikle İstanbul gibi büyük kentlerde hükümet yöneticilerinin, bizzat başkent in idaresine karışmaları sebebiyle İstanbul'un yerel yönetiminde birinci derece sorumlu durumunda olan kadılar doğrudan karar veren merci değillerdi. (Gökaçtı, 1996: 68)

Osmanlı Devleti döneminde kadı sadece hukuku uygulayan hâkim değildi, mali ve ekonomik görevleri de yerine getiriyordu. Ayrıca şehir hayatını düzenliyor, diğer yönetim ve denetim işlerine bakıyordu. (Güllüce, 2004: 11)

Padişahlar, vezirler ve bireylerin kent ve kasabalardaki vakıf yoluyla yaptırdıkları hastaneler, çeşmeler, hanlar, köprüler, aşevleri ve imarethaneler dönemin imar ve sosyal yardım hizmetlerini yerine getiriyordu. (Tümerkan, 1946: 6)

1.3.1.2. Cumhuriyet'in Kuruluş Yıllarında Sosyal Belediyecilik (1923-1930)

Osmanlı Devleti'nden Türkiye Cumhuriyeti'ne kalan belediye sayısı 389 olarak belirtilmektedir.(Erbay ve Akgün, 2013: 71)1923-1930 döneminde, bazı kanunlar çıkarılmasına rağmen, belediyecilik konusunda yapılan çalışmalar oldukça yüzeysel ve dağınık kalmıştır. (Ortaylı, 1995: 295)

Osmanlı İmparatorluğu'nu ayakta tutan dinamiklerin birer birer ortadan kalkışı ile başlayan çözülme sürecine kurtuluş savaşı ile son noktanın konması akabinde Türk milleti tarih sahnesindeki yerini Türkiye Cumhuriyeti çatısı altında kalmaya karar verdiğiğinde, aynı zaman da III. Selim ve II. Mahmut ile başlayan tanzimat ile ana hatları çizilen batılılaşma hedefine de kendisine takip edilecek esas rota olarak kabul ediyordu. Devletin henüz savaştan yeni çıkmış olması yeni dönemin gereği olan müesseselerin hayata geçirilmesi, inkılapların birbiri ardına yapılması ayrıca ülkenin çok büyük ölçüde yetişmiş insan sıkıntısı çekmesi ile had safhadaki mali yetersizliklerde göz önüne alındığında, belediyelerin hemen çok kısa bir zaman içerisinde toparlanması ve hayata geçirilmesi pek öyle kolay bir iş değildi. Ancak yeni cumhuriyet idaresi 1930 yılındaki geniş bir muhteviyata sahip belediyecilik kanunu çıkarılana kadar geçen süreyi boşa geçirmemiş bir nevi yeni belediyecilik kanununu hatta bir adım ötesinde bu yeni dönemin belediyecilik alt yapısını hazırlamıştır.

Ne var ki, cumhuriyetin belediyecilik alanında hemen bir atılıma girişmemesi yahut da girişmemesi sadece bir altyapı hazırlamak kaygısından kaynaklanmamakta idi. Özellikle batı Anadolu kentlerinin yunan işgali ve Kurtuluş savaşı sırasında ağır hasar görmüş olmaları hatta önemli ölçüde yanmış olmaları sebebiyle acilen imar edilmeleri ile yeni

başkent Ankara'nın en kısa sürede çeki düzen verilerek, Türkiye Cumhuriyetinin başkenti olmaya yakışır hale getirilmeleri gibi ilk anda uzun dönemli düşünmeye fırsat vermeyecek sorunlar bir çözüme kavuşturulmayı beklemekte idi.

Ancak, Tanzimat dönemi Osmanlı belediyciliği, yeni devlete kayda değer bir belediycilik birikimi bırakamamıştı. Geriye bırakabildiği sadece, mali güçleri sınırlı, karar organları üst gelir gruplanınca temsil edilen, hiçbir yargı yetkisi olmayan,(Gökaçtı, 1996: 119)

buldukları yerin valisi ile yetki çatışması içinde olan ve endüstri öncesi toplum düzenini yansıtan müesseseleri bünyesinde barındıran ama batılı olduğu iddia edilen tuhaf bir belediye ve belediycilik anlayışıdır. Belediyelerin yerel işlerde bir türlü etkin hale getirilememesinin önemli sebeplerinden biriside, biraz öncede söylediğimiz ekonomik problemlerdir. Cumhuriyet dönemi belediyelerinin de elini kolunu bağlayan en önemli nedenlerin başında, paranın savaşın ağır maliyeti karşısında yükselen enflasyon ile aşırı derecede değer kaybına uğraması yüzünden mali kaynakların daha da zayıflaması gelmektedir.

Belediycilik hizmetlerinin, diğer gelişmelere paralel bir şekilde ön plana çıkamamasındaki bir kayda değer sebep te, şehirler de o dönem Ankara haricinde nüfus artışın yaşanmaması, bilakis çoğu şehirlerde nüfus mübadelesi sebebiyle nüfusun azalmasıdır. Nüfus artışının önemli bir baskı oluşturmaması da belediycilik hizmetlerinin bir müddet daha olduğu gibi yürütmesine neden olmuştur.

Bütün bu önemli sebepler göz önüne alındığında, cumhuriyet yönetiminin neden hemen bir belediycilik düzenlemesi yapmadığı ve bunun için 1930 yılını beklediği de anlaşılacaktır. Ancak cumhuriyet ilanından 1930 yılına kadar geçen sürede belirttiğimiz gibi boş durulmamış ve bir takım denemeler yapılmış, ilgili kanun için hukuki, ekonomik ve sosyal altyapı kurulup geliştirilmeye, gelişmeyi engelleyici faktörler etkisizleştirilmeye çalışılmıştır.(Gökaçtı, 1996: 120)

1.3.1.3. Cumhuriyet Sonrası Sosyal Belediyeçilik (1930-1950 Dönemi)

Dönemin hükümeti tarafından belediye kanununda değişiklik yapılarak (1580 sayılı Belediye kanunu, 1930) "Der saadet Belediye Kanunu" ve "Vilayet Belediye Kanunu"

olarak adlandırılan 1877 tarihli yasaları ve 1924 tarihli Ankara Şehremaneti Kanununu yürürlükten kaldırmıştır. Daha sonradan 2290 ve 1580 sayılı kanunlarla yerel nitelikli hizmetlerin görülmesi yönünden, belediyeler için önemli düzenlemeler getirmiştir. Belediyelerin mali yönden desteklenmesi düşüncesiyle çıkarılan 2301 sayılı kanunla, daha sonra İller Bankasına dönüştürülecek olan Belediyeler Bankası kurulmuştur.

1580 sayılı Belediye Kanunu Türkiye'deki yerel yönetim anlayışının gelişme sürecinde önemli bir dönüm noktasıdır. Cumhuriyetin belediye alanındaki ana omurgalarından biri olmuştur.

Yasanın 15. Maddesinde sayılan ve geniş bir alanı kapsayan yerel hizmetler belediyelere devredilmiştir. Ancak yasanın başka maddelerinde Cumhuriyetin iki lokomotif şehirleri olan İstanbul ve Ankara'da Valilik ile Belediyenin bir yönetim altında toplanmasına olanaklı kılan maddeler gibi, etkin bir vesayet anlayışını sürdüren hükümler de içermektedir. " Bu dönemde demokratikleşme belediye kanunlarıyla beraber gelişmemiş, 1930'da belediye seçimlerinde başarı gösteren Serbest Cumhuriyet Fırkası kapatılmış, memur atamalarında parti müfettişi onayı aranmıştır.(Güllüce, 2014: 14)

Dönemin belediye alanını yönlendiren koşullardan biri, dünya kapitalist sistemini etkileyen 1929 buhranıdır. Savaş sonrası yaralarını sararken ortaya çıkan buhrandan etkilenen ülkeler arasında olan Türkiye özgürlükçü yaklaşımlardan uzaklaşmıştır.(Erbay ve Akgün, 2013: 72)

Ön plana çıkan devletçilik ve merkezîyetçilik anlayışına dayalı uygulamalar belediye alanına da kaçınılmaz olarak yansımıştır. Örneğin, temel yaşam hizmetleri (su, havagazı ve elektrik) bu yıllarda "belediyeleştirilmiştir"

Belediye Başkanları halk tarafından direkt olarak değil belediye meclisinde yapılan oylama ile seçiliyordu. Bu durum 1963 yılına kadar devam etmiştir. Bazı araştırmacılar tarafından 1963 yılına kadar yerel yönetimlerin ne kadar demokratik bir anlayışla yönetildiğinin sorgulanmasına sebep olmuştur.

Lakin, 1580 sayılı Yasanın belediyeleri geniş yetkilerle donatması ve diğer bazı düzenlemelerle belediyelere altyapı gibi alanlarda ek yetkiler verilmesi, belediyelerin

hizmet alanlarını oldukça genişletmiştir. Bu yasa ile Türkiye’de belediyeçiliğin yeni bir yapılanma sürecine girdiğinin göstergesi olmuştur.

Bu dönemde belediyelerle ilgili olarak 1948 yılında çıkarılan ve 30 yıldan fazla yürürlükte kalan 5237 sayılı Belediye Gelirleri Kanunu ile belediyelerin gelirleri düzenlenmiş ve borçlanma konusunda belediyelerin olanakları artırılmaya çalışılmıştır. (Erbay ve Akgün, 2013: 73)

1.3.1.4. Cumhuriyet Sonrası Sosyal Belediyeçilik (1950-1980 Dönemi)

Cumhuriyet döneminin başlangıcındaki geleneksel yapının dönüştürülmesi anlayışına ve dünyadaki değişim eğilimine uygun olarak şekillenen yeniden yapılanma ve sanayileşme süreci, kentlerin gelişimini ve görünümüne etkilemiştir. İlerleyen yıllarda artan ve özellikle 2. Dünya Savaşından sonra toplumsal yaşamın belirleyici unsurlarından biri haline gelen kırdan kente göç olgusu kent nüfusunu giderek ve kontrolsüz bir şekilde büyütülmüştür. Kentlerin sayıları artmış, nüfusları ve alanları genişlemiş, örgütlenmelerinde önemli değişiklikler ortaya çıkmıştır.

Cumhuriyetin kuruluşundan çeyrek asır sonra 1950 ve 1960’lar da şehirleşme sürecine çok hızlı biçimde geçilmiştir. Bu süreçte belediyeler hem mali hem yönetsel olarak istedikleri kaynaklar ve imkânlar oluşmadığından belediye hizmetlerinde yeteri kadar verimli hizmetler sunamamışlardır. (Yıldırım, 1990: 25)

İstanbul ve Ankara belediyeleri 1954’de diğer belediyelerle aynı statüye dönüştürülmüş ve ayrıcalıkları ortadan kalkmıştır. Ayrıca aynı yılda İstanbul Belediyesi ile İstanbul Valiliği birbirinden ayrılmış ve bu sayede iki ayrı kurumun bir kişi tarafından yönetilmesinin önüne geçilmiştir.(Erdem, 2015: 61-62)

Belediyeler gecekondulaşma sorunuyla tanışmış, geleneksel kent merkezlerinden tamamen farklı bir fiziki ve toplumsal yapı ortaya çıkmıştır. Çarpık kentleşme sonucu, kırsal kesimle kentsel alanlar arasında süregelen eşitsiz yapının benzeri bir durum kentlerin içinde oluşmaya başlamıştır. Yaşamları, kültür düzeyleri ve dünya görüşleri birbirinden ayrı bireylerden oluşan, bütünleşmemiş bir toplumsal yapı kendini göstermiştir. Sanayileşmeden daha hızlı yürüyen kentleşmenin sonucu olarak, kentlere göç edenlere iş koşulları yaratılamamış ve kırsal yoksulluk kentsel yoksulluğa

dönüşmüştür. Nüfusun yoğunlaştığı kentlerin belediyeleri sundukları altyapı hizmetlerine olan talebin aşırı artması sonucunda yeni çözümler aramaya başlamışlardır.(Erbay ve Akgün, 2013: 73)

Sorunun büyüklüğünü ve süreklilik gösterdiğini anlamaya başlayan merkezi yönetim, 1966 yılında çıkardığı 775 sayılı Gecekondu Kanunu ile bazı düzenlemeler yapmış belediyelere yetki ve sorumluluklar vermiştir. Bu dönemde belediyelerin yönetim yapısında önemli bir değişiklik gerçekleştirilmiştir. 1963 yılına kadar belediye meclislerinin kendi içinden ya da dışarıdan seçtikleri ve vesayet organlarının onaylamasıyla göreve gelen belediye başkanlarının, doğrudan halk tarafından seçilmesi hükmü getirilmiştir.

1970'li yıllara gelindiğinde Türkiye'deki belediyeçilik anlayışına yeni ilkeler eklendiği görülmüştür. Dünya ve Avrupa'daki yerelleşme eğilimlerine koşut olarak özerk bir yerel yönetim anlayışı dile getirilmeye, merkezi yönetimin yerel yönetimler üzerindeki denetiminin "hukuka uygunluk" denetimiyle sınırlı kalması gerektiği vurgulanmaya başlanmıştır. "Demokratik sol belediyeçilik" adı da verilen bu yaklaşımın diğer bir ilkesi, birlikçi ve bütünlükçü belediyeçilik anlayışına ve diğer belediyelerle işbirliği yapılmasına dayandırılmıştır.

Bu dönemde demokratikleşmeye ve özerkleşmeye yönelik atılan adımların tam anlamıyla başarıya ulaştığı söylenemez. Amaçlarından biri demokratik ilkelerin belediyeçilik uygulamalarında sürdürülebilir hale getirilmesi olan Yerel Yönetim Bakanlığının, 1978 yılında kurulduktan kısa bir süre sonra kaldırılması bu olumsuz sonucun göstergeleri arasında sayılmaktadır.(Erbay ve Akgün, 2013: 73)

1.3.1.5. Cumhuriyet Sonrası Sosyal Belediyeçilik (1980-2013 Dönemi)

12 Eylül 1980 müdahalesi döneminde kamu yönetimini yeniden düzenlemek amacıyla bazı çalışmalar yapılmış ancak yerel yönetimler açısından kapsamlı ve yeni bir yapılanmaya gidilememiştir. Bu dönemde başlatılan bir takım hazırlıklar, demokratik seçimlerin gerçekleştirildiği 1983 tarihinde sonra girilen bazı düzenlemelerle geliştirilmiş ve hayata geçirilmiştir.(Erbay ve Akgün, 2013: 75)

Yeni bir belediyecilik anlayışının ortaya çıkmaya başladığı 1980'li yıllarda en fazla göze çarpan hususlar, büyükşehir belediyelerinin kurulması ve belediye gelirleri alanında gerçekleştirilen önemli gelişmelerdir. Artarak devam eden kentleşme büyük şehirlerin daha da büyümesini sağlamıştır. Denetim dışında kalan alanların düzen altına alınması, plan bütünlüğünün sağlanması ve küçük birimler arasında işbirliğinin oluşturulması amacıyla, büyük şehirlerin yönetiminde özel modeller arayışı başlamıştır.

1984 yılında çıkarılan 3030 sayılı yasayla büyükşehirler için yeni bir yönetim modeli kurulmuştur. Başlatılan Büyükşehir Belediyeleri uygulamasının yasal dayanağı, 1982 Anayasasında (Madde 127) "büyük yerleşim yerleri için özel yönetim biçimleri getirilebilir" hükmüdür.

Yerel yönetimlere merkezi bütçe vergi gelirlerinden önemli bir pay verilmesi, bu yönetimlerin etkin ve verimli şekilde çalışmalarını güçlendiren ve yerleşme sürecine ivme kazandıran bir dönüm noktası olarak değerlendirilmektedir.

“1980 sonrası hızlanan Avrupa Birliği (AB) üyelik süreci Türk siyasal hayatını, Türk kamu yönetimi ve yerel yönetimleri doğrudan etkilemiştir. Bu doğrultuda anayasal ve yasal değişikliklere gidilmiş, kamu yönetimi alanında önemli reformlar yapılmıştır.(Erdem, 2015: 61)Yönetimsel ve Akçal açıdan yapılan güçlendirmelerin yanı sıra, belediyelere bazı yeni yetkiler ve işlemlerinde yerellik unsurunu artıran kolaylıklar sağlanmıştır. (Erbay ve Akgün, 2013: 76)

1.4. Hukuki Yapısı Bakımından Sosyal Belediyecilik

Ülkemizde sosyal belediyeciliğin hukuki yapısını anlamak için Kamu Yönetimi Reformu çerçevesinde yasalaşan Belediye Kanunu (5393), Büyükşehir Belediye Kanunu (5216) ve İl Özel İdaresi Kanununu (5302) incelemek gerekmektedir.

Kamu Yönetimi Reformu çerçevesinde yasalaşan Belediye Kanunu (5393) kapsamında belediyelere sosyal hizmet ve yardımlara ilişkin birçok görev ve sorumluluk yüklendiği görülmektedir. Bu görev ve sorumlulukları şekilde sıralayabiliriz:

14. Madde a) bendi, “İmar, su ve kanalizasyon, ulaşım gibi kentsel alt yapı; coğrafi ve kent bilgi sistemleri; çevre ve çevre sağlığı, temizlik ve katı atık; zabıta, itfaiye, acil

yardım, kurtarma ve ambulans; şehir içi trafik; defin ve mezarlıklar; ağaçlandırma, park ve yeşil alanlar; konut; kültür ve sanat, turizm ve tanıtım, gençlik ve spor orta ve yükseköğrenim öğrenci yurtları (Bu Kanunun 75 inci maddesinin son fıkrası, belediyeler, il özel idareleri, bağlı kuruluşları ve bunların üyesi oldukları ki birlikler ile ortağı oldukları Sayıştay denetimine tabi şirketler tarafından, orta ve yüksek öğrenim öğrenci yurtları ile Devlete ait her derecedeki okul binalarının yapım, bakım ve onarımı ile tefrişinde uygulanmaz.); sosyal hizmet ve yardım, nikâh, meslek ve beceri kazandırma; ekonomi ve ticaretin geliştirilmesi hizmetlerini yapar veya yaptırır. (Mülga son cümle: 12/11/2012-6360/17 Md.) (...) (Ek cümleler: 12/11/2012-6360/17 Md.) Büyükşehir belediyeleri ile nüfusu 100.000'in üzerindeki belediyeler, kadınlar ve çocuklar için konukevleri açmak zorundadır. Diğer belediyeler de mali durumları ve hizmet önceliklerini değerlendirerek kadınlar ve çocuklar için konukevleri açabilirler.”

14. Madde b) bendi, “ Devlete ait her derecedeki okul binalarının inşaatı ile bakım ve onarımını yapabilir veya yaptırabilir, her türlü araç, gereç ve malzeme ihtiyaçlarını karşılayabilir; sağlıkla ilgili her türlü tesisi açabilir ve işletebilir; mabetlerin yapımı, bakımı, onarımını yapabilir; kültür ve tabiat varlıkları ile tarihî dokunun ve kent tarihi bakımından önem taşıyan mekânların ve işlevlerinin korunmasını sağlayabilir; bu amaçla bakım ve onarımını yapabilir, korunması mümkün olmayanları aslına uygun olarak yeniden inşa edebilir. (Değişik ikinci cümle: 12/11/2012-6360/17 Md.) Gerektiğinde, sporu teşvik etmek amacıyla gençlere spor malzemesi verir, amatör spor kulüplerine aynı ve nakdî yardım yapar ve gerekli desteği sağlar, her türlü amatör spor karşılaşmaları düzenler, yurt içi ve yurt dışı müsabakalarda üstün başarı gösteren veya derece alan öğrencilere, sporculara, teknik yöneticilere ve antrenörlere belediye meclisi kararıyla ödül verebilir. Gıda bankacılığı yapabilir.

(Ek fıkra: 12/11/2012-6360/17 Md.; Değişik: 12/7/2013-6495/100 Md.) Belediyelerin birinci fıkranın (b) bendi uyarınca, sporu teşvik etmek amacıyla yapacakları nakdi yardım, bir önceki yıl genel bütçe vergi gelirlerinden belediyeleri için tahakkuk eden miktarın; büyükşehir belediyeleri için binde yedisini, diğer belediyeler için binde on ikisini geçemez.”

15. Maddenin bazı bentleri aşağıda sunulmuştur.

f) bendi, “Toplu taşıma yapmak; bu amaçla otobüs, deniz ve su ulaşım araçları, tünel, raylı sistem dâhil her türlü toplu taşıma sistemlerini kurmak, kurdurmak, işletmek ve işlettmek.”

g) bendi, “Katı atıkların toplanması, taşınması, ayrıştırılması, geri kazanımı, ortadan kaldırılması ve depolanması ile ilgili bütün hizmetleri yapmak ve yaptırmak.”

j) bendi, “Toptancı ve perakendeci hâlleri, otobüs terminali, fuar alanı, mezbaha, ilgili mevzuata göre yat limanı ve iskele kurmak, kurdurmak, işletmek, işlettmek veya bu yerlerin gerçek ve tüzel kişilerce açılmasına izin vermek.”

5393 Sayılı Kanun maddelerinde görüldüğü üzere belediyeler hayatımızın her safhasında bize hizmet etmek için kurulmuş kurumlardır.(T.C. Resmi Gazete, 2005: 25874)

Büyükşehir Belediyesi kanunu (5216) sosyal hizmet ve yardımlara ilişkin birçok görev ve sorumluluk yüklediği görülmektedir. Bu görev ve sorumluluklarına ile ilgili maddeler aşağıda belirttiğimiz gibidir:

7. Madde m) bendi, “Büyükşehir’in bütünlüğüne hizmet eden sosyal donatılar, bölge parkları, hayvanat bahçeleri, hayvan barınakları, kütüphane, müze, spor, dinlenme, eğlence ve benzeri yerleri yapmak, yaptırmak, işletmek veya işlettmek; gerektiğinde amatör spor kulüplerine nakdî yardım yapmak, malzeme vermek ve gerekli desteği sağlamak, amatör takımlar arasında spor müsabakaları düzenlemek, yurt içi ve yurt dışı müsabakalarda üstün başarı gösteren veya derece alan sporculara, teknik yönetici, antrenör ve öğrencilere belediye meclis kararıyla ödül vermek.”

bend n) “Gerektiğinde mabetler ile sağlık, eğitim ve kültür hizmetleri için bina ve tesisler yapmak, kamu kurum ve kuruluşlarına ait bu hizmetlerle ilgili bina ve tesislerin her türlü bakımını, onarımını yapmak ve gerekli malzeme desteğini sağlamak.”

Bend (o) “Kültür ve tabiat varlıkları ile tarihî dokunun ve kent tarihi bakımından önem taşıyan mekânların ve işlevlerinin korunmasını sağlamak, bu amaçla bakım ve onarımını yapmak, korunması mümkün olmayanları aslına uygun olarak yeniden inşa etmek.” (T.C. Resmi Gazete, 2004: 25531)

İl Özel İdaresi Kanunu'na (5302) göre belediye sınırları ve il sınırları olmak üzere ikiye ayrılmış vaziyettedir. Sosyal hizmet ve yardımlara ilişkin görev ve sorumlulukları ile ilgili maddeler aşağıda belirttiğimiz gibidir:

Madde 6 a) bendi Belediye sınırları il sınırı olan Büyükşehir belediyeleri hariç ilin çevre düzenlemesini yapmak, kültür, turizm, sanat sosyal yardım ve hizmetler, çocuk yuvaları yetiştirme yurtları: ilk ve orta öğrenim kurumlarına arsa temini binaların bakım yapım ve onarımı, gençlik ve spor, sağlık, tarım, ticaret ve sanayi hizmetleri ile diğer hizmetler

b) bendi, Su yol imar kanalizasyon, çevre, acil yardım ve katı atık, orman köylerinin desteklenmesi, ağaçlandırma park bahçe tesislerine ilişkin hizmetler

Kurum olarak belediye ile entegre olarak çalışmakta ve vatandaşların hayatlarını kolaylaştırmaktadır.(T.C. Resmi Gazete, 2005: 25745)

1.5. Türkiye'de Sosyal Belediyecilik Çerçevesinde Sunulan Hizmetler

Belediyeler, sosyal belediyecilik çerçevesinde vatandaşların sosyal hayata adaptasyonu için (5393) ve (5216) sayılı büyükşehir belediyesi ve belediye kanunları kapsamında birtakım hizmetler vermektedirler. Türkiye'de 2000'li yıllara doğru gelişen sosyal belediyecilik parti ayrımı olmadan bütün belediyelere yayılmış ve belediyelerin hemen hemen hepsi sosyal belediyecilik adı altında vatandaşlara aynı hizmetleri vermeye başlamışlardır. Sosyal Belediyecilik kapsamında yapılabilecek hizmetler Mete Burak Sönmez'e göre şu şekildedir:

İhtiyaç sahibi muhtaç kimselere maddi ve ayni yardımlarda bulunmak, aşevleri açarak günlük sıcak yemek vermek, eğitim harcamalarını karşılayamayanlara eğitim malzemesi vermek, eğitim bursları vermek, meslek eğitim kursları açmak, rehberlik hizmeti vermek, spor, sanat ve kültür merkezleri açmak, sağlık birimleri tahsis etmek, park ve çevre düzenlemeleri yapmak, yetim ve öksüz çocuklara bakım evleri açmak aynı zaman da sosyal hayata adapte etmek, kömür, gıda ve ilaç gibi yaşamsal ihtiyaçları karşılayarak dayanışma ve yardımlaşmayı geliştirmek. (Sönmez, 2010: 67-68)

2. BÖLÜM: TÜRKİYE’DE VE DÜNYA’DA ENGELLİLİK KAVRAMLARI

2.1. Engelli Kavramı

Engellileri daha iyi anlamak, onları hayata ve topluma adapte etmek, ihtiyaçlarının ne olduğunu daha iyi anlayabilmek ve karşılamak için önce engelli kavramının ne olduğunu iyi anlayabilmek gerekmektedir. Bunun için öncelikle engelli ve özürlü kelimeleri arasındaki farkın ne olduğunu çok iyi analiz edildikten sonra engelli ve özürlü arasındaki ince ayrımın tartışılması ve "engelli kavramının" ne olduğu hakkında bilgi verilmesi gereklidir.

Engelli Kavramı; Sözlük anlamı olarak “engelli” kelimesi, bir şeyin düşük ve işe yaramaz kısmı, fena ve faydasız şey, bozuk ya da yanlış anlamlarına gelmektedir. Buna göre “engel”, doğuştan ya da sonradan bir kayıp, yapış, işleyiş bozukluğu olarak ifade edilmekle birlikte, geçirilen bir hastalık ya da kazadan sonra geriye kalan bireysel faaliyetin sınırlanmasına neden olan engel şeklinde ifade edilmekte ve engelin belirlenmesi konunun tıbbi boyutunu oluşturmaktadır. (Hasırcıoğlu, 2006: 6) Başka bir tanımda; “herhangi bir sebeple ve hangi oranda olursa olsun, fizikî, zihnî veya ruhî yapılarında bir eksiklik ya da bozukluk olan kişi” engellidir. (Seyyar 2011: 347)

Başka bir tanım ise engelli: “Doğrudan veya sonradan herhangi bir hastalık veya kaza sonucu bedensel, zihinsel, ruhsal, duyuşsal ve sosyal yetilerini çeşitli derecelerde kaybetmiş, normal yaşamın gereklerine uyamayan kişilerdir.”(Devlet İstatistik Enstitüsü, 2009: 10)

Özürlülük ise kişi bağımsızlığını ve kişinin toplum ile olan ilişkisini bire bir etkileyen ağır bir durumdur. Özürlü mazereti olan, mazur görülen kişidir. Mesela bir sakat cezaevinde yatabilir ve burada temel ihtiyaçlarını kendi başına karşılayabilir. Ancak kendi başının çaresine bakamayan bir engelli burada tek başına yaşamını sürdüremez. Yine bir sakat ile bir tekerlekli sandalye kullanıcısı ya da görme engelli bir bireyin mimari engeller karşısında bağımsızlığı da aynı şekilde değildir.(Koçibar ve diğerleri, 2014: 3

Hangi kavram kullanılırsa kullanılsın, burada önemli olan engelli bireylerin, toplumdaki diğer bireylere göre farklı hizmetlere ihtiyaçlarının olduğu gerçeğidir. (Şahin, 2005: 221).

2.1.1. Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nde Engelli Tanımları

Devlet, engellileri önemli sorunlarından biri sayarak bu konuda çeşitli uygulamalar yapmıştır. Bu uygulamaların hukuki temelini oturtmak için içinde yasa ve yönetmeliklerde düzenlemeler yapmıştır. Bunlara göre engelliler ile ilgili çeşitli tanımlar aşağıdadır:

(1475) Sayılı İş Kanunu: Bu kanuna göre , *"Bedensel, zihinsel ve ruhsal özürleri nedeniyle çalışma gücünün en az % 40 'dan yoksun olduğu sağlık kurulu raporu ile belgelenenler, bu tüzük hükümleri bakımından sakat sayılırlar"* (T.C. Resmi Gazete, 1971: 13943)

(657) Sayı numaralı *Devlet Memuru Kanununa göre: "Devamlı çalışma gücünden minimum yüzde 40 oranı olması ve engelinin çalışmasına engel olmadığını raporlayan kişiler sakat sayılmaktadır.* (T.C. Resmi Gazete, 1965: 12056)

(2828) sayı numaralı Çocuk Esirgeme Kurumu Kanununa göre : *"Doğuştan veya sonradan herhangi bir hastalık veya kaza sonucu bedensel, zihinsel, ruhsal, duygusal ve sosyal yeteneklerini çeşitli derecelerde kaybetmesi nedeniyle normal yaşamın gereklerine uymama durumunda olup, korunma, bakım, rehabilitasyon, danışmanlık ve destek hizmetlerine ihtiyacı olan kişi"* şeklindedir. (T.C. Resmi Gazete, 1983: 18059)

(1479) Sayı numaralı BAĞ-KUR Kanunu: *"Çalışma gücünde en az 2/3 oranında azalma görülen kişiye engelli denilir"* şeklinde tanımlanmıştır. (T.C. Resmi Gazete, 1971: 13956)

2.1.2. Milli Eğitim Bakanlığı Yönetmeliğinde Engelli Kavramı

Millî Eğitim Bakanlığı tarafından hazırlanan yönetmeliğe göre : *"Bakanlıkça destek eğitim giderleri karşılanacak engel grupları; görme, işitme, dil-konuşma, spastik, zihinsel, ortopedik ve ruhsal olmak üzere yedi gruptan oluşur"* ifadesi yer almaktadır."

Engelliler ile ilgili resmi tanımlara *"Engelliler ve Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun"* da yer verilmiştir. Bu kanunun üçüncü maddesinde belirtilen tanımlar şöyledir:

Tanım olarak engelli, Doğuştan yada bir kaza sebebiyle sonradan meydana gelen fiziksel ve zihinsel hasardan kaynaklanan kısıtlamaların toplamıdır. Engellileri iki ana başlıkta ağır ve hafif engelli olarak ayırabiliriz. Ağır engelli hayatın tekrar eden ve alışılmış

işlerini yerine getiremeyen, başka biri tarafından yardım edilmeye mecburdur. Hafif engelli ise hayatını idame ettirmeye gücü yeten kişidir.(Koçibar ve diğerleri, 2014: 5)

2.1.3. Dünyada Engelli Tanımları

2.1.3.1. WHO-Dünya Sağlık Örgütünce Yapılan Engelli Tanımı

Noksanlık: *"noksanlık"* Fiziksel, zihinsel ve psikolojik olarak insan yapısındaki eksikliklerdir.

Engellilik: *"sakatlık"* noksanlık sebebiyle insanların yapabildikleri bir işi yapma kabiliyetinin kaybedilmesidir.

Maluliyet: *"maluliyet"* bir kişide sakatlık ve noksanlık olması halinde normal yaşam fonksiyonlarının kısıtlanmasıdır. (Koçibar ve diğerleri, 2014: 7)

2.1.3.2.BM-Birleşmiş Milletler Tarafından Yapılan Engelli Tanımı

1975 yılında kabul edilen Engelli hakları beyannamesine göre: Bireylerin normal hayatlarında yapageldikleri işleri doğuştan veya daha sonra bir kaza sebebiyle oluşan noksanlık sebebiyle bu yeteneklerini kaybetmesidir. (Koçibar ve diğerleri, 2014: 8)

2.1.3.3.Uluslararası Çalışma Örgütü'ne (İLO) Göre Engelli Tanımı

Engelli *"Bir işin temini, muhafazası ve işinde ilerlemesi hususundaki beklentileri, kabul edilmiş fiziksel veya zihinsel özür sonucu önemli ölçüde azalmış birey"* olarak tanımlanmaktadır.(Koçibar ve diğerleri, 2014: 8)

2.1.3.4. Almanya'da Engelli Tanımı

"Altı aydan fazla süren bedensel, zihinsel ya da ruhsal nedenlerle, yaşamla ilgili fonksiyonların zarar görmesi durumu engellilik olarak tanımlanmıştır. (Koçibar ve diğerleri, 2014: 8)

2.1.3.5.Japonya'da Engelli Tanımı

Japonya'da 1970 yılında çıkartılan Temel Engelliler Kanunu'nda engellileri *"Fiziksel engelleri, zihinsel rahatsızlıkları ve bozukluklarından dolayı günlük yaşam ve sosyal*

aktiviteler yerine getiremeyen bireyler" olarak tanımlamaktadır.(Koçibar ve diğerleri, 2014: 8)

2.2. Engelli Grupları İle İlgili Tanımlar Ve Sebepleri

Engelliliğin sebepleri üç ana başlık olarak aşağıda belirtilmiştir.

Doğumdan Önce Sebepler

Soydan geçen hastalıklar başta olmak üzere hısımların evlilikleri, rh ve kan uyuşmazlığı, bilinçsizce kullanılan ilaçlar, dikkatsiz ve yetersiz beslenme, yüksek ateş, stres, travma, kaza geçirme, alkol, sigara ve uyuşturucu kullanımı gibi sebeplerdir.

Doğum Anına Ait Sebepler

Yapılacak olan doğumun hastaneden yapılmaması, doktor tarafından yapılmaması, doğumun olması gereken zamandan önce olması ve doğumda oksijensiz kalması olarak sıralayabiliriz. Doğum anına ait nedenler şu şekildedir. Doğumun bir sağlık kuruluşunda, sağlık elamanlarınca gerçekleştirilmemesi, doğumun beklenen süreden önce ve güç olması, bebeğin düşük doğum ağırlığı ile doğması, doğum esnasında bebeğin travmaya maruz kalması ve doğum esnasında bebeğin oksijensiz kalmasıdır.

Doğumdan Sonra Sebepler

Bebeğin hastalık geçirmesi, aşılarının yapılmaması, yapılması gereken testlerin ve kontrollerin yapılmaması, zehirlenme, geçirilen kazalar ve yetersiz beslenme gibi sebeplerdir. Türkiye Engelliler Araştırması'nda 2002'deki sınıflandırmasına göre çeşitli gruplar ve tanımlar aşağıda yer almaktadır. Engellilik fiziksel ve zihinsel, doğuştan ve sonradan oluşan olmak üzere çeşitli kategorilere ayrılmıştır.

Bazı engellerin tedavisi mümkün olmakla beraber bazılarının ise mümkün değildir. Engellilik çeşitleri aşağıda belirtildiği gibidir.(Yerebakan, 2009: 37-38)

Ortopedik Engelli: İnsan vücudunu oluşturan iskelet ve kaslardaki eksiklik, yetersizlik ve işlevlerini yerine getirememesidir.

- a- **Görme (Ama) Engelli:** Görme uzvunun bir veya ikisinin bu işlevi yerine getirememesidir.

b- **İşitme (Duyma) Engelli:** "Tek veya iki kulağında tam veya kısmi işitme kaybı olan kişidir."

c- **Zihinsel Engelli:** Zihinsel engellilik" doğumdan önce, doğum esnasında ve sonraki gelişme sürecinde değişik nedenlerle gelişim fonksiyonlarından oluşan sürekli yaşlanma, duraklama ve gerileme gösteren ve bunun sonucu olarak etkili uyumsal davranışlarda gerilik ve yetersizlik gösteren sürekli bir durum " olarak tanımlanmıştır.

d- **Konuşma Engelli:** "Konuşma akışında, ritminde, titizliğinde, vurgularında, ses birimlerinin çıkarışında, artikülasyon bozukluğu bulunan kişilere konuşma engelli denilmektedir. "(Koçibar ve diğerleri, 2014: 4-9)

2.3. Engelli Nüfusunun Türkiye Geneline Dağılımı

Türkiye’de yaşayan engellilerin nüfusa oranları aşağıdaki gibidir.

Tablo 1: Türkiye’de Engellilik Oranları

Toplam Engelli Oranları			Süreğen Hastalık Oranları			Genel Engelli Oranları			
	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın
Türkiye	%12,29	%11,10	%13,45	%9,70	%8,05	%11,33	%2,58	%3,05	%2,12
Yaş Aralığı									
0-9 Arası	%4,15	%4,69	%3,56	%2,60	%2,98	%2,20	%1,54	%1,70	%1,37
10-19 Arası	%4,63	%4,98	%4,28	%2,67	%2,72	%2,63	%1,96	%2,26	%1,65
20-29 Arası	%7,30	%7,59	%7,04	%4,80	%4,24	%5,30	%2,50	%3,34	%1,74
30-39 Arası	%11,44	%10,43	%12,42	%8,89	%7,26	%10,46	%2,56	%3,18	%1,95
40-49 Arası	%18,07	%15,15	%21,08	%15,43	%11,86	%19,09	%2,65	%3,29	%1,99
50-59 Arası	%27,67	%22,56	%32,67	%24,44	%18,83	%29,94	%3,23	%3,73	%2,74

60-69 Arası	%36,96	%31,60	%42,02	%31,82	%25,95	%37,37	%5,14	%5,65	%4,65
70 Yaş Üstü	%43,99	%39,77	%47,77	%36,10	%31,32	%40,39	%7,89	%8,45	%7,38
Bilinmeyen Yaş Aralığı	%11,68	%6,30	%14,17	%11,33	%5,77	%14,09	%0,34	%0,53	%0,25
Kentler	%12,70	%11,38	%13,99	%10,49	%8,78	%12,18	%2,20	%2,60	%1,81
Kırsal Kesim	%11,67	%10,69	%12,63	%8,50	%6,95	%10,04	%3,16	%3,74	%2,59

Kaynak: EYH 2002 Engelli Ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü

Tablo 2: Şehirlere Ve Engelli Çeşitlerine Göre Engelli Oranları (2011)

	En Az Tek Engelli	Görme Engeli	Duyuma Engeli	Konuşma Engeli	Yürüme Engeli	Tutma ve Taşıma Engeli	Dikkat ve Öğrenme Bozukluğu
Toplam	4.882.841	%1.4	%1.1	%0.7	%3.3	%4.1	%2.0
ADANA	134.157	%1.2	%0.9	%0.7	%3.1	%4.1	%2.2
ADİYAMAN	39.321	%1.8	%1.4	%1.0	%3.4	%4.5	%2.0
AFYON	48.994	%1.3	%1.1	%0.7	%3.7	%5.1	%1.9
AĞRI	44.626	%1.4	%1.1	%0.9	%3.8	%5.1	%3.8
AMASYA	31.801	%2.0	%2.0	%1.1	%5.6	%6.8	%3.5
ANKARA	232.927	%0.9	%0.9	%0.5	%2.4	%2.8	%1.3
ANTALYA	113.687	%1.6	%1.0	%0.6	%2.7	%3.2	%1.7
ARTVİN	16.556	%2.1	%2.2	%1.6	%4.8	%6.3	%4.7
AYDIN	92.203	%2.1	%1.8	%0.7	%4.2	%6.0	%1.9
BALIKESİR	95.195	%1.9	%1.7	%0.8	%4.1	%5.1	%2.4

Tablo 2

	Minimum Tek Engelli	Görme Engeli	Duyuma Engeli	Konuşma Engeli	Yürüme Engeli	Tutma ve Taşıma Engeli	Dikkat ve Öğrenme Bozukluğu
BİLECİK	17.375	%2.1	%1.7	%1.1	%4.3	%4.9	%2.2
BİNGÖL	20.707	%2.4	%1.6	%1.2	%3.9	%5.0	%2.8
BİTLİS	24.019	%1.7	%1.1	%0.9	%3.3	%4.5	%3.1
BOLU	21.942	%1.5	%1.6	%0.7	%4.0	%5.2	%2.6
BURDUR	26.038	%2.2	%1.9	%0.9	%5.3	%7.6	%3.1
BURSA	142.835	%1.0	%0.9	%0.6	%2.8	%3.4	%1.3
ÇANAKKALE	28.918	%1.5	%1.3	%0.6	%2.9	%3.6	%1.6
ÇANKIRI	19.245	%1.5	%1.9	%1.0	%5.4	%6.9	%4.6
ÇORUM	63.756	%2.8	%2.0	%1.0	%6.0	%7.7	%4.1
DENİZLİ	90.009	%1.9	%1.7	%0.7	%5.1	%6.3	%2.4
DİYARBAKIR	120.689	%2.0	%1.3	%1.1	%3.5	%4.4	%3.7
EDİRNE	34.550	%2.0	%1.6	%0.7	%4.6	%5.7	%1.7
ELAZIĞ	42.513	%2.0	%1.6	%0.9	%4.3	%5.1	%2.5
ERZİNCAN	25.484	%2.5	%1.8	%1.1	%5.6	%7.4	%4.5
ERZURUM	54.334	%1.5	%1.2	%0.7	%3.6	%4.7	%2.2
ESKİŞEHİR	42.205	%1.3	%1.3	%0.5	%2.7	%2.9	%1.5
GAZİANTEP	115.537	%1.4	%1.1	%0.9	%3.7	%4.5	%1.8
GİRESUN	54.739	%1.8	%1.9	%1.1	%5.5	%9.0	%5.5
GÜMÜŞHANE	11.981	%1.1	%1.5	%0.8	%1.1	%6.3	%3.7

Tablo 2

	Minimum Tek Engelli	Görme Engeli	Duyuma Engeli	Konuşma Engeli	Yürüme Engeli	Tutma ve Taşıma Engeli	Dikkat ve Öğrenme Bozukluğu
HATAY	93.717	%1.3	%1.0	%0.8	%3.4	%4.4	%1.6
ISPARTA	30.099	%1.4	%1.3	%0.6	%3.5	%4.3	%2.0
MERSİN	111.414	%1.8	%1.1	%0.8	%3.1	%3.9	%2.0
İSTANBUL	670.756	%1.1	%0.8	%0.5	%2.4	%3.0	%1.1
İZMİR	206.142	%1.1	%1.0	%0.6	%2.6	%3.0	%1.3
KARS	23.454	%1.5	%1.1	%0.7	%3.8	%4.8	%3.1
KASTAMONU	34.281	%1.5	%1.7	%0.9	%4.6	%6.2	%2.8
KAYSERİ	69.769	%1.1	%1.0	%0.6	%2.9	%3.3	%1.7
KIRIKKALE	25.490	%1.4	%1.3	%0.7	%4.1	%5.1	%1.7
KIRŞEHİR	24.400	%2.4	%1.9	%0.7	%5.7	%7.0	%3.9
KOCAELİ	70.162	%0.9	%0.8	%0.5	%2.2	%2.6	%1.1
KONYA	122.755	%1.1	%1.1	%0.7	%3.2	%4.0	%1.5
MALATYA	66.376	%1.8	%1.5	%0.8	%4.8	%6.4	%2.6
MANİSA	88.313	%1.5	%1.3	%0.7	%3.6	%4.2	%2.0
MARAŞ	85.827	%1.6	%1.4	%1.0	%4.0	%5.6	%2.7
MARDİN	47.913	%1.3	%1.0	%0.9	%2.9	%4.4	%2.3
MUĞLA	63.279	%1.5	%1.3	%0.7	%3.7	%5.2	%1.8
MUŞ	16.533	%0.7	%0.5	%0.5	%2.0	%2.5	%2.0
NEVŞEHİR	23.350	%1.5	%1.5	%0.8	%4.6	%5.3	%1.4

Tablo 2

	Minimum Tek Engelli	Görme Engeli	Duyuma Engeli	Konuşma Engeli	Yürüme Engeli	Tutma ve Taşıma Engeli	Dikkat ve Öğrenme Bozukluğu
NİĞDE	33.713	%1.9	%1.8	%0.8	%5.3	%6.9	%3.0
ORDU	59.272	%1.8	%1.3	%0.7	%3.8	%4.7	%3.8
RİZE	30.186	%2.0	%1.7	%1.0	%4.4	%6.4	%3.2
SAKARYA	51.883	%1.1	%0.9	%0.9	%2.7	%3.7	%1.7
SAMSUN	110.963	%1.9	%1.6	%0.7	%4.5	%5.5	%3.1
SİİRT	17.996	%1.2	%1.1	%0.5	%2.7	%3.5	%2.3
SİNOP	21.581	%1.6	%1.9	%0.8	%4.8	%5.9	%5.0
SİVAS	53.070	%2.0	%1.7	%1.0	%4.2	%5.4	%2.8
TEKİRDAĞ	44.213	%1.2	%0.9	%1.0	%2.5	%3.3	%1.5
TOKAT	63.491	%1.9	%1.8	%1.2	%5.3	%7.0	%4.1
TRABZON	65.967	%1.9	%1.3	%0.6	%4.4	%6.0	%2.8
TUNCELİ	9.392	%3.7	%2.7	%1.1	%6.2	%7.5	%4.2
ŞANLIURFA	103.338	%1.3	%0.9	%1.0	%3.1	%4.2	%2.3
UŞAK	26.396	%1.6	%1.4	%0.9	%3.7	%4.6	%2.7
VAN	50.568	%0.7	%0.7	%0.9	%2.3	%2.7	%2.3
YOZGAT	43.226	%2.0	%1.6	%1.1	%4.1	%5.0	%4.6
ZONGULDAK	58.290	%1.8	%1.4	%1.0	%4.7	%6.0	%3.5
AKSARAY	35.652	%1.5	%1.6	%0.8	%5.1	%6.6	%2.6
BAYBURT	5.391	%1.8	%1.2	%0.7	%3.5	%4.8	%1.9

Tablo 2

	Minimum Tek Engelli	Görme Engeli	Duyma Engeli	Konuşma Engeli	Yürüme Engeli	Tutma ve Taşıma Engeli	Dikkat ve Öğrenme Bozukluğu
KARAMAN	20.868	%1.5	%1.6	%0.8	%4.6	%6.6	%1.9
KIRIKKALE	20.656	%1.3	%1.5	%0.8	%3.8	%5.0	%1.8
BATMAN	27.085	%1.4	%1.0	%1.0	%2.7	%3.5	%1.8
ŞIRNAK	30.663	%1.3	%0.8	%0.9	%3.0	%4.3	%3.0
BARTIN	20.057	%2.3	%1.7	%1.1	%5.5	%7.0	%3.6
YALOVA	17.433	%1.4	%1.4	%0.7	%4.4	%6.2	%1.5
KARABÜK	19.367	%1.9	%1.7	%0.7	%4.5	%5.3	%2.9
KİLİS	11.112	%1.8	%1.3	%0.9	%4.8	%6.5	%2.5
OSMANİYE	36.233	%1.5	%1.2	%0.8	%3.4	%4.8	%2.4
DÜZCE	32.366	%1.8	%1.7	%0.8	%3.6	%5.6	%4.1

Kaynak: EYH 2002 Engelli Ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü

Tablo 3: İllerde Kayıtlı Engelli Sayısı

ŞEHİR İSMİ	KAYITLI ENGELLİ TOPLAMI	ŞEHİR İSMİ	KAYITLI ENGELLİ TOPLAMI	ŞEHİR İSMİ	KAYITLI ENGELLİ TOPLAMI
ADANA	46.788	EDİRNE	7.621	MALATYA	17.737
ADİYAMAN	20.599	ELAZIĞ	14.300	MANİSA	33.331
AFYON	14.463	ERZİNCAN	7.148	MARDİN	17.144
AĞRI	6.562	ERZURUM	16.156	MERSİN	39.376
AKSARAY	8.995	ESKİŞEHİR	16.823	MUĞLA	15.963
AMASYA	6.450	GAZİANTEP	28.746	MUŞ	8.278
ANKARA	90.707	GİRESUN	12.884	NEVŞEHİR	8.494
ANTALYA	38.660	GÜMÜŞHANE	3.402	NİĞDE	11.136
ARDAĞAN	2.975	HAKKÂRİ	3.541	ORDU	22.886
ARTVİN	6.787	HATAY	32.819	OSMANİYE	10.154
AYDIN	29.688	IĞDIR	4.455	RİZE	9.274
BALIKESİR	21.582	ISPARTA	9.085	SAKARYA	17.129
BARTIN	6.271	İSTANBUL	177.818	SAMSUN	38.639
BATMAN	15.246	İZMİR	98.564	SİİRT	5.808

Kaynak: SGK Rehberi, 2012.

2.3.1. Türkiye’deki Engelli Yaşı Ortalaması

Yapılan araştırmalara göre engelli kişilerin ortalama hayatları yaklaşık otuzdört yıl olarak görülmektedir. Engeli hayat boyu (Süreğen) devam edenlerde ise bu sınır ortalama kırkdokuz olarak görülür. (Yerebakan, 2009: 40)

Tablo 4: Engelli Nüfusun Medyan (Ortalama) Yaşı

	Genel Engelli Nüfus Ortalama Yaşı (Görme Engelli, İşitme Engelli, Ortopedik Engelli, Konuşma Dil Engelli, Zihinsel Engelli)	Hayat Boyu Devam Eden (Süreğen)Engelli Ortalama Yaşı
Türkiye Geneli	33,86	48,87
Kent Geneli	32,60	47,19
Kırsal Kesimler	35,37	52,30
Erkek Engelli	32,95	47,60
Kadın Engelli	35,50	49,71

Kaynak: TÜİK 2002 Türkiye zrller Araştırması

2.3.2. Türkiye’deki Engelli Eğitim Durumu

Devlet İstatistik Enstitüsü’nün yaptığı araştırmalar sonucunda ülkemizde okuma ve yazmayı bilmeyen engelli oranı yüzde 13 olarak belirlenmiştir. Engellilerin ise yüzde 36 olarak görülmektedir. Süreğen (Hayat boyu devam eden) engellilerde yüzde 25 oranındadır. (Devlet İstatistik Enstitüsü, 2009:8)

Ülkemizde ve Dünya’da engelli olmak eğitim hayatında birçok zorluğu beraberinde getirmektedir. Bu zorlukları aşmak ve fırsat eşitliğini sağlamak merkezi yönetimlerin en önemli görevleri arasında olmak zorundadır. (Yerebakan, 2009: 40-41)

Tablo 5: Engelli Nüfusun Okuma Yazma Durumu

	Genel engelli nüfusu (görme engelli, ortopedik engelli, işitme engelli, dil konuşma engelli ve zihinsel engelli)		Hayat boyu devam eden (süreğen) engelli nüfusu	
	Okuması yazması olamayan	Okuması yazması olan	Okuması yazması olmayan	Okuması yazması olan
Türkiye Geneli	%36,33	%63,67	%24,81	%75,19
Kent Geneli	%29,58	%70,42	%20,49	%79,51
Kırsal Kesimler	%43,44	%56,56	%32,85	%67,15
Erkek Engelli	%28,14	%71,86	%9,78	%90,22
Kadın Engelli	%48,01	%51,99	%35,04	%64,96

Kaynak: TÜİK 2002 Türkiye Özürlüler Araştırması

Tablo 6: Engelli Genel Nüfusu Eğitim Görünümü (Görme Engelli, Ortopedik Engelli, İşitme Engelli, Dil Konuşma Engelli, Zihinsel Engelli)

	Okuması yazması olmayan	Okuması yazması olan	Okuyup yazabilen,	İlköğretim Mezunu	Ortaöğretim Mezunu	Lise Mezunu	Üniversite Mezunu
Türkiye Geneli	%39,37	%63,62	%7,96	%40,97	%5,64	%6,90	%2,42
Kent Geneli	%27,40	%72,58	%6,85	%42,75	%8,00	%10,62	%4,36
Kırsal Kesimler	%45,36	%54,64	%8,54	%39,17	%3,31	%3,16	%0,47
Erkek Engelli	%25,75	%74,22	%7,95	%47,21	%6,98	%8,98	%3,10
Kadın Engelli	%51,26	%48,74	%7,32	%32,22	%3,78	%3,97	%1,45

Kaynak: TÜİK 2002 Türkiye Özürlüler Araştırması

Tablo 7: Hayat Boyu Devam Eden (Süreğen) Engelli Nüfusu Eğitim Durumu

	Okuması yazması olmayan	Okuması yazması olan	Okuyup yazabilen, okul bitirmemiş	İlköğretim Mezunu	Ortaöğretim Mezunu	Lise Mezunu	Üniversite Mezunu
Türkiye Geneli	%29,64	%73,36	%8,10	%47,10	%6,31	%7,61	%4,23
Kent Geneli	%22,00	%78,00	%7,02	%46,96	%7,92	%10,14	%5,95
Erkek Engelli	%10,16	%89,84	%7,42	%54,41	%9,50	%10,43	%7,07
Kadın Engelli	%37,33	%62,67	%8,54	%42,35	%4,25	%5,14	%2,39

Kaynak: TÜİK 2002 Türkiye Özürlüler Araştırması

2.3.3. Türkiye'deki Engelli İş Gücüne Katılım

Devlet İstatistik Enstitüsü tarafından yapılan araştırmaların sonucu olarak engelli vatandaşların yüzde 78'si çalışmamaktadır. Engelli vatandaşların iş gücüne katılımları ile ilgili istatistikler aşağıdaki gibidir. (Devlet İstatistik Enstitüsü, 2009: 14)

Tablo 8: Engelli Nüfus İş Gücüne Katılım Oranı

	Çalışan Engelli	Engelli İşsizliği	Çalışmayan Engelli
Türkiye Geneli	%21,71	% 15,46	% 78,29
Kent Geneli	%25,61	% 17,43	% 74,39
Kırsal Kesimler	% 17,76	% 12,58	% 82,24
Erkek Engelli	% 32,22	% 14,57	% 67,78
Kadın Engelli	% 6,71	% 21,54	% 93,29

Kaynak: TÜİK 2002 Türkiye Özürlüler Araştırması

Tablo 9: Süreğen Hasta Nüfus İş Gücüne Katılım Oranı

	Okuması yazması olamayan	Okuması yazması olan	Okuyup yazan,	İlköğretim Mezunu	Ortaöğretim Mezunu	Lise Mezunu	Üniversite Mezunu
Türkiye Geneli	%26,64	% 73,36	%8,10	%47,10	%6,31	%7,61	%4,23
Kent Geneli	%22,08	% 78,00	% 7,02	%46,96	%7,92	%10,14	%5,95
Erkek Engelli	% 10,16	% 89,84	% 7,42	% 54,41	%9,50	% 10,43	% 7,07
Kadın Engelli	%37,33	%62,67	% 8,54	%42,35	%4,25	%5,14	%2,39

Kaynak: TÜİK 2002 Türkiye Özürlüler Araştırması

2.3.4. Türkiye’deki Engelli Sağlığı

Ülkemizde yaşanan engellilerin tedaviye katılma süreçleri aşağıdaki tablolarda detaylarıyla belirtilmiştir.

Tablo 10: Ortopedik Engellilerin Tedaviye Katılım Süreçleri

	Tedavisi Süren			Tedavisi biten			Tedavisi Yapılmayan		
	Toplam Oran	Erkek Engelli	Kadın Engelli	Toplam Oran	Erkek Engelli	Kadın Engelli	Toplam Oran	Erkek Engelli	Kadın Engelli
Türkiye Geneli	% 17,08	% 16,09	% 18,49	%39,58	%43,78	%33,61	%38,84	%36,17	%42,64
Kent Geneli	% 18,38	% 17,30	% 19,97	%40,62	%44,45	%34,93	%36,80	%34,71	%39,89
Kırsal Kesimler	% 15,64	% 14,69	% 16,93	%38,42	%42,99	%32,21	%41,11	%37,84	%45,56

Kaynak: TÜİK 2002 Türkiye Özürlüler Araştırması

Tablo 11: Görme Engellilerin Tedaviye Katılım Süreçleri

	Tedavisi Süren			Tedavisi Biten			Tedavisi Yapılmayan		
	Toplam Oran	Erkek Engelli	Kadın Engelli	Toplam Oran	Erkek Engelli	Kadın Engelli	Toplam Oran	Erkek Engelli	Kadın Engelli
Türkiye Geneli	%20,30	% 19,86	%20,91	%37,01	%37,49	%33,60	%38,60	%37,07	%40,70
Kent Geneli	%23,31	%23,80	%22,70	%37,17	%39,23	%34,56	%36,64	%34,03	%39,96
Kırsal Kesimler	%17,02	%15,84	%18,78	%36,82	%39,75	%32,46	%40,74	%40,17	%41,59

Kaynak: TÜİK 2002 Türkiye Özürlüler Araştırması

Tablo 12: İşitme Engellilerin Tedaviye Katılım Süreçleri

	Tedavisi Süren			Tedavisi Biten			Tedavisi Yapılmayan		
	Toplam oran	Erkek Engelli	Kadın Engelli	Toplam Oran	Erkek Engelli	Kadın Engelli	Toplam Oran	Erkek Engelli	Kadın Engelli
Türkiye Geneli	%13,02	%13,00	%13,04	%39,02	%40,79	%36,89	%43,61	%42,78	%44,61
Kent Geneli	%15,00	%14,30	%15,79	%41,92	%43,59	%40,05	%38,36	%38,71	%37,97
Kırsal Kesimler	%10,87	%11,68	%9,81	%35,88	%37,95	%33,20	%46,91	%46,91	%52,40

Kaynak: TÜİK 2002 Türkiye Özürlüler Araştırması

Tablo 13: Dil ile Konuşma Engellilerin Tedaviye Katılım Süreçleri

	Tedavisi Süren			Tedavisi Biten			Tedavisi Yapılmayan		
	Toplam Oran	Erkek Engelli	Kadın Engelli	Toplam Oran	Erkek Engelli	Kadın Engelli	Toplam Oran	Erkek Engelli	Kadın Engelli
Türkiye Geneli	%11,27	%11,09	%11,57	%21,65	%23,90	%17,87	%63,02	%61,40	%65,74
Kent Geneli	%13,80	%12,64	%15,69	%22,02	%24,16	%18,52	%60,81	%60,51	%61,31
Kırsal Kesimler	%8,48	%9,41	%6,88	%21,24	%23,61	%17,13	%65,45	%62,36	%70,76

Kaynak: TÜİK 2002 Türkiye Özürlüler Araştırması

Tablo 14: Zihinsel Engellilerin Tedaviye Katılım Süreçleri

	Tedavisi Süren			Tedavisi Biten			Tedavisi Yapılmayan		
	Toplam oran	Erkek engelli	Kadın engelli	Toplam oran	Erkek engelli	Kadın engelli	Toplam oran	Erkek engelli	Kadın engelli
Türkiye Geneli	%18,07	%18,25	%17,79	%24,88	%25,84	%23,43	%54,08	%53,16	%55,48
Kent Geneli	%23,74	%23,18	%24,50	%24,66	%26,78	%21,77	%48,52	%47,53	%49,89
Kırsal Kesimler	%12,92	%14,08	%11,01	%25,07	%25,04	%25,11	%59,14	%57,92	%61,13

Kaynak: TÜİK 2002 Türkiye Özürlüler Araştırması

2.3.5. Türkiye’de Sosyal Güvenlik Açısından Engelli Durumu

Yapılan araştırmalara göre ülkemizde yaşayan engellilerin yüzde 64’ü sosyal güvenceye sahiptir. Sosyal güvenliklerinin olması engelliler için hem tedavi, ilaç ve rehabilitasyon süreçleri için çok önemlidir.(Devlet İstatistik Enstitüsü, 2009: 16)

Tablo 15: Engelli Geneli Sosyal Güvenlik Görünümü(Görme Engelli, Ortopedik Engelli, İşitme Engelli, Zihinsel Engelli, Dil Ve Konuşma Engelli)

	Engellinin Sosyal Güvence Durumu		Engellinin Sigorta Kayıt Durumu	
	Mevcut Olan	Mevcut Olmayan	Engelli Adına	Başka Kişi Adına
Türkiye Geneli	%47,55	%52,45	%45,21	%54,79
Kent Geneli	%59,27	%40,73	%44,86	%55,14
Kırsal Kesimler	%35,15	%64,85	%45,84	%54,16
Erkek Engelli	%44,84	%55,16	%67,96	%32,04
Kadın Engelli	%51,41	%48,59	%17,04	%82,96

Kaynak: TÜİK 2002 Türkiye Özürlü Araştırması

Tablo 16: Hayat Boyu Devam Eden (Süreğen) Engellilerin Sosyal Güvenlik Görünümü

	Engellinin Sosyal Güvence Durumu		Engellinin Sigorta Kayıt Durumu	
	Mevcut Olan	Mevcut Olmayan	Engelli Adına	Başka Kişi Adına
Türkiye Geneli	%63,67	%36,33	%44,36	%55,64
Kent Geneli	%70,80	%29,20	%45,23	%54,77
Kırsal Kesimler	%50,28	%49,72	%42,06	%57,94
Erkek Engelli	%62,40	%37,60	%86,42	%13,58
Kadın Engelli	%64,56	%35,44	%15,86	%84,11

Kaynak: TÜİK 2002 Türkiye Özürlü Araştırması

2.3.6. Engellilerin Kamu Kurumlarından Talepleri

Ülkemizde yaşayan engellilerin kamu kurum ve kuruluşlarından beklediği en önemli olgu maddiyat olmaktadır. Türkiye Özürlüler Araştırması ile elde edilen bilgiler aşağıdaki tabloda belirtilmiştir. (Yerebakan, 2009: 46)

Tablo 17: Engellilerin kamu kurumlarından talepleri

	Maddi Talep	Eğitim desteği talebi	İş istihdam talebi	Hukuki destek talebi	Evde bakım talebi	Diğer talepler	Bilinmeyen talepler
Türkiye Geneli	%61,22	%3,31	%9,55	%3,51	%4,12	%13,53	%4,76
Kent Geneli	%55,28	%4,23	%10,20	%4,60	%4,71	%15,37	%5,60
Erkek Engelli	%59,34	%3,63	%12,33	%4,10	%2,97	%12,65	%4,98
Kadın Engelli	%63,76	%2,88	%5,78	%2,72	%5,67	%14,72	%4,46

Kaynak: TÜİK 2002 Türkiye Özürlüler Araştırması

2.3.7.Engellilik Oranları

Ülkemizde yapılan araştırmaların sonucunda engellilik oranı en fazla ortopedik, en düşük işitme engeli olarak belirlenmiştir. (Yerebakan, 2009: 47)

Tablo 18: Engellilik Oranları

	Görme Engelli	Ortopedik Engelli	Dil ve Konuşma	İşitme Engelli
Türkiye Geneli	%0,60	%1,25	%0,38	%0,37
0-9 arası Engelli	%0,33	%0,64	%0,46	%0,20
10-19 arası engelli	%0,36	%0,77	%0,43	%0,29
20-29 arası engelli	%0,45	%1,21	%0,42	%0,32
30-39 arası engelli	%0,46	%1,26	%0,31	%0,35
40-49 arası engelli	%0,62	%1,39	%0,26	%0,35
50-59 arası engelli	%0,91	%1,79	%0,30	%0,41
60-69 arası engelli	%1,56	%2,80	%0,41	%0,39
70 üstü engelli	%2,98	%3,94	%0,39	%0,33
Kent geneli	%0,52	%1,90	%0,33	%0,46
Kırsal kesimler	%0,73	%1,49	%0,46	%0,30
Erkek engelli	%0,70	%1,48	%0,48	%0,48
Kadın engelli	%0,50	%1,02	%0,28	%0,28

Kaynak: TÜİK 2002 Türkiye Özürlüler Araştırması

2.3.8. Engelin Ortaya Çıkış Nedenleri

Ülkemizde yapılan araştırmalarda engellilik oranı yüzde 12 olarak belirlenmiştir. Bu oranın yüzde 34'dü doğuştan oluşmaktadır.(Yerebakan, 2009: 48-49)

Tablo 19: Ortopedik Engelin Ortaya Çıkışı

	Engeli Doğuştan olan			Engeli sonradan olan			Nedeni bilinmeyen
	Toplam Engelli	Erkek Engelli	Kadın Engelli	Toplam Engelli	Erkek Engelli	Kadın Engelli	Toplam Engelli
Türkiye Geneli	%23,91	%21,51	%37,33	%73,30	%76,17	%69,21	%2,79
Kent Geneli	%21,69	%19,22	%25,33	%75,56	%78,61	%71,05	%2,76
Kırsal Kesimler	%26,39	%24,15	%29,45	%70,77	%73,36	%67,26	%2,83

Kaynak: TÜİK 2002 Türkiye Özürlüler Araştırması

Tablo 20: Görme Engelinin Ortaya Çıkışı

	Engeli Doğuştan olan			Engeli sonradan olan			Nedeni bilinmeyen
	Toplam Engelli	Erkek Engelli	Kadın Engelli	Toplam Engelli	Erkek Engelli	Kadın Engelli	Toplam Engelli
Türkiye Geneli	%20,41	%20,46	%20,35	%76,32	%76,49	%76,09	%3,27
Kent Geneli	%19,78	%19,06	%20,69	%77,77	%78,21	%77,20	%2,45
Kırsal Kesimler	%21,10	%21,88	%19,93	%74,75	%74,73	%74,76	%4,15

Kaynak: TÜİK 2002 Türkiye Özürlüler Araştırması

Tablo 21: İşitme Engelinin Ortaya Çıkışı

	Engeli Doğuştan Olan			Engeli Sonradan Olan			Nedeni Bilinmeyen
	Toplam Engelli	Erkek Engelli	Kadın Engelli	Toplam Engelli	Erkek Engelli	Kadın Engelli	Toplam Engelli
Türkiye Geneli	%29,49	%29,14	%29,92	%67,10	%68,13	%65,85	%3,41
Kent Geneli	%24,59	%23,83	%25,43	%71,80	%73,66	%69,71	%3,61
Kırsal Kesimler	%34,81	%34,53	%35,17	%62,00	%62,52	%61,32	%3,20

Kaynak: TÜİK 2002 Türkiye Özürlüler Araştırması

Tablo 22: Dil ve Konuşma Engelinin Ortaya Çıkışı

	Engeli doğuştan olan			Engeli sonradan olan			Nedeni bilinmeyen
	Toplam Engelli	Erkek Engelli	Kadın Engelli	Toplam Engelli	Erkek Engelli	Kadın Engelli	Toplam Engelli
Türkiye Geneli	%46,63	%45,73	%48,14	%50,16	%51,81	%47,39	%3,21
Kent Geneli	%41,60	%38,81	%46,17	%55,14	%58,98	%48,83	%3,26
Kırsal Kesimler	%52,18	%53,22	%50,38	%5,38	%44,03	%45,76	%3,15

Kaynak: TÜİK 2002 Türkiye Özürlüler Araştırması

Tablo 23: Zihinsel Engelin Ortaya Çıkışı

	Engeli doğuştan olan			Engeli sonradan olan			Nedeni bilinmeyen
	Toplam Engelli	Erkek Engelli	Kadın Engelli	Toplam Engelli	Erkek Engelli	Kadın Engelli	Toplam Engelli
Türkiye Geneli	%47,92	%46,12	%50,64	%49,89	%51,98	%46,73	%2,19
Kent Geneli	%45,99	%42,17	%51,23	%51,65	%56,09	%45,56	%2,36
Kırsal Kesimler	%49,68	%49,45	%50,05	%48,29	%48,51	%47,92	%2,03

Kaynak: TÜİK 2002 Türkiye Özürlüler Araştırması

3. BÖLÜM: SOSYAL BELEDİYECİLİK ÇERÇEVESİNDE İSTANBUL BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ TARAFINDAN ENGELLİLERE SUNULAN HİZMETLER

3.1. Engelliler Müdürlüğü Tarihçesi ve Amacı

Engelliler Müdürlüğü'nün temeli Cumhurbaşkanımız Recep Tayyip ERDOĞAN'ın Belediye Başkanlığı döneminde 1994 yılında atılmıştır. İlk olarak engelli koordinasyon merkezi olarak faaliyete geçmiş ve daha sonra Sağlık Daire Başkanlığı bünyesinde 18 Ocak 2013 tarih ve 230 sayılı İstanbul Büyükşehir Belediyesi Meclis kararı ile İstanbul Engelliler Müdürlüğü (İSEM) olarak hizmetlerine devam etmiştir. Zaman içerisinde İstanbul'un nüfus yoğunluğu ve engelli ihtiyaçları göz önüne alınarak İstanbul'un çeşitli ilçelerinde sayıları 26'yı bulan engelli merkezleri açılmıştır.

Müdürlüğün başlıca amaçları arasında İstanbul'da yaşayan engellileri kayıt altına almak, onlarla iletişime geçmek, onların bu kadim şehirde yalnız olmadıklarını bilmelerini sağlamak, onları sosyal hayata adapte etmek, eğitim, sağlık, kültür, sanat alanlarında yardımcı olmak ve onları toplumun bir parçası haline getirmeye gayret etmektedir.(www.ibb.gov.tr, 2009)

3.2. Engelliler Müdürlüğü'nün Görevleri

İstanbul Engelliler Müdürlüğü kurulduğu 1994 yılından günümüze kadar birçok alanda kendini yenileyerek geliştirmiş ve engellilere en iyi hizmeti verebilmek için çalışmalarına devam etmektedir. Müdürlük ilk görev olarak İstanbul'da ikamet eden engellileri kayıt altına almıştır. Bu sayede İstanbul'daki engelli nüfusun nasıl bir yapıya sahip olduğu ortaya çıkmış, önce ivedi daha sonra zamana yayılacak acil ihtiyaçlar için planlama yapılmıştır.

Bu planlamalar çerçevesince engelli vatandaşları sosyal hayata adapte etmek ve sağlık açısından yardımcı olmak en başta görevleri arasında olmuştur. Engellilerin en büyük sorunları olan sosyal rehabilitasyon sürecine katkıda bulunmak için 26 engelli merkezinde psikolog ve sosyologlar hizmet vermektedir. İhtiyaç sahibi engelli vatandaşlara talepleri doğrultusunda ilaç ve tıbbi medikal malzeme yardımı yapılmaktadır.

Medikal malzeme yardımına tekerlekli sandalye dağıtımını da dâhildir. Merkezler de görev yapan fizik tedavi uzmanları tarafından tedaviye ihtiyaç duyan engelliler için özel birimler oluşturulmuştur. Engellilerin gelişimlerini hızlandırmak için spor ile rehabilitasyon da yapılmakta futbol, basketbol, yüzme vb. branşlarda hizmet verilmektedir. Engellilerin bağımsız bir hayat yaşamaları için gereken maddi kazanç için ise Müdürlük Türkiye İş Bulma Kurumu ile ortak projeler hazırlamaktadır. Bu sayede engelli vatandaşların fiziki şartlarına uygun iş bulmasına yardımcı olunmaktadır. Yıl içersene yayılan sanat, kültür, sinema ve tiyatro etkinlikleri ile engellilerin sosyal hayata tutunmaları sağlanmaktadır. Müdürlük hemen hemen her konuda danışmanlık, yönlendirme hizmetleri vermektedir. Kurumun en önemli görevi ise normal vatandaşlarımıza bizimle aynı hayatı paylaşan engelli insanların da olduğunun farkına varmalarını sağlamaktır. (www.ibb.gov.tr, 2009)

3.3. İstanbul İli Engelli Profili

3.3.1. İstanbul'da Yaşayan Engelli Nüfusu

İstanbul'da hayatlarını sürdürmekte olan engellilerin nüfusu Engelliler Müdürlüğü tarafından yapılan araştırmalar sonucunda aşağıdaki tablo da detaylarıyla belirtilmiştir. İstanbul nüfusu 15 milyon olarak temel alınmıştır.

Tablo 24: İstanbul Nüfusu Engelli Rakamları

	Ortopedik Engelli	Görme Engelli	İşitme Engelli	Dil Ve Konuşma Engelli	Zihinsel Engelli
Erkek engelli	110.063	52.020	30.303	30.144	43.272
Kadın engelli	77.437	37.980	25.197	26.856	28.728
Toplam	187.500	90.000	55.000	57.000	72.000

Kaynak: İSEM, Kasım 2008

3.3.2. İstanbul İli Genelinde İSÖM’e Kayıtlı Özürlüler

Tablo 25: İSÖM’e Kayıt Rakamları

	Kadın Engelli	Erkek Engelli	Toplam
Dil Ve Konuşma Engelli	3	20	23
El Ve Ayak His Kusuru	134	221	355
Görme Engelli	1171	3083	4254
Ortopedik Engelli	5430	9690	15120
Ruhsal Ve Duygusal Engelli	168	430	598
Zihinsel Engelli	4917	8293	13210
İşitme Engelli	1882	3127	5009
Süreğen Engelli	480	1093	1573
Diğer	1755	3881	5636
Toplam	15942	29836	45778

Kaynak: İSEM, Kasım 2008

3.3.3. İstanbul İli Genelinde İSÖM’e Kayıtlı Özürlü Gruplarının Oranı

Tablo 26: İSÖM’e Kayıt Oranları

	Kadın Engelli	Erkek Engelli
Dil Ve Konuşma Engelli	% 13,00	% 87,00
El Ve Ayak His Kusuru	% 37,75	% 62,25
Görme Engelli	% 25,40	% 74,60
Ortopedik Engelli	% 36,00	% 64,00
Ruhsal Ve Duygusal Engelli	% 28,09	% 71,91
Zihinsel Engelli	% 35,60	% 64,40
İşitme Engelli	% 37,57	% 62,43
Süreğen Engelli	% 30,57	% 69,49
Diğer	% 31,14	% 58,86

Kaynak: İSEM, Kasım 2008

3.3.4. Anadolu ve Avrupa Yakası Özürlü Nüfus Dağılımları

Tablo 27: Anadolu ve Avrupa Yakası Özürlü Nüfusu

	Anadolu Yakası	Avrupa Yakası	Toplam
Dil Ve Konuşma Engelli	11	12	23
El Ve Ayak His Kaybı Engelli	95	260	355
Görme Engelli	1247	3007	4254
Ortopedik Engelli	4203	10917	15120
Ruhsal-Duygusal Engelli	190	480	598
Zihinsel Engelli	4512	8698	13210
İşitme Engelli	1310	3699	5009
Süreğen Engelli	388	1185	1573
Diğer	1841	3795	5636
Toplam	13797	31981	45778

Kaynak: İSEM, Kasım 2008

Tablo 28: Anadolu ve Avrupa Yakası Özürlü Oranları

	Anadolu yakası	Avrupa yakası
Dil Ve Konuşma Engelli	%47,83	%52,17
El Ve Ayak His Kaybı Engelli	%26,76	%73,25
Görme Engelli	%29,32	%70,68
Ortopedik Engelli	%27,80	%72,20
Ruhsal-Duygusal Engelli	%31,78	%68,22
Zihinsel Engelli	%34,15	%65,85
İşitme Engelli	%26,15	%73,85
Sürengen Engelli	%24,66	%74,34
Diğer	%32,66	%67,34

Kaynak: İSEM, Kasım 2008

3.3.5. İstanbul Genelinde Özürlüler Yaş Gruplarının Dağılımı

Tablo 29: İstanbul'un Geneli Özürlü Yaş Rakamları

	Kadın Engelli	Erkek Engelli	Toplam
0-7 Yaş Arası	1817	2822	4639
8-14 Yaş Arası	3242	5220	8462
15-18 Yaş Arası	1504	2404	3908
19-25 Yaş Arası	2118	4200	6318
26-35 Yaş Arası	2550	5691	8241
36-45 Yaş Arası	1795	4099	5894
46-55 Yaş Arası	1096	2627	3723
56-65 Yaş Arası	670	1455	2125
66 Üstü	1150	1318	2468
Toplam	15942	29836	45778

Kaynak: İSEM, Kasım 2008

Tablo 30: İstanbul'un Geneli Özürlü Yaş Oranları

	Kadın engelli	Erkek engelli
0-7 yaş arası	39,16	60,84
8-14 yaş arası	38,31	61,69
15-18 yaş arası	38,48	61,52
19-25 yaş arası	33,52	66,48
26-35 yaş arası	30,94	69,06
36-45 yaş arası	30,45	69,55
46-55 yaş arası	29,44	70,56
56-65 yaş arası	31,53	68,47
66 üstü	46,60	53,40

Kaynak: İSEM, Kasım 2008

3.4. İstanbul Geneline Engellilere Yaptığı Hizmetler

İstanbul Engelliler Müdürlüğü bir çok alanda hem maddi hem aynı engellilerin hizmetine ve yardımına koşmaktadır. Bunların başında sağlık ve sosyal projeler gelmektedir. Engellilerin sosyal hayata adapte olabilmeleri sürecinde spordan sanata, yasal haklar danışmanlığından, eğitim hizmetlerine, meslek edindirme ve iş bulma rehberliğine, kuaförlük hizmetinden yaz kampına kadar bir çok alanda organizasyon yapmaktadır. Yeni başlatılan engelsiz taksi projesi ile engelli vatandaşların ücretsiz olarak istedikleri zaman istedikleri yere gitmelerine olanak sağlayan engellilerin sosyal hayata katılımına yardımcı olacak çok güzel bir hizmet olmuştur. (www.ibb.gov.tr,2009)

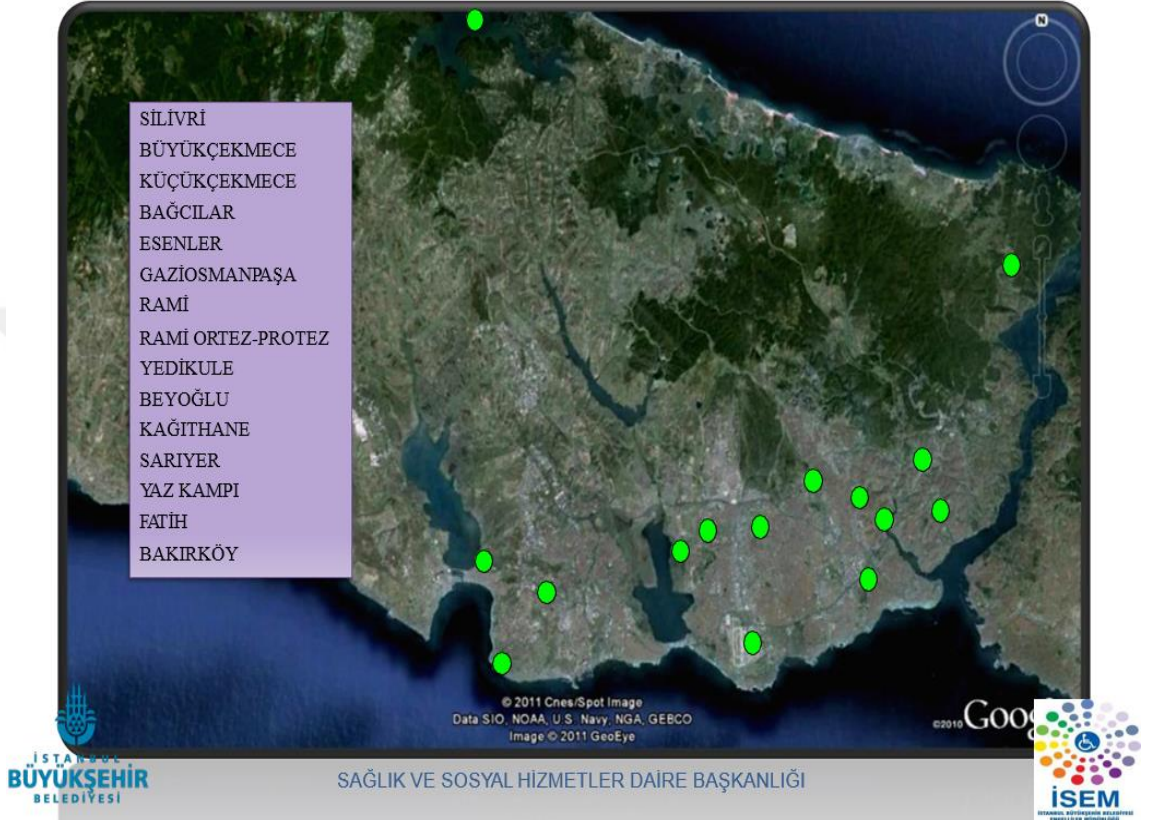
3.4.1. Engelliler Müdürlüğüne Bağlı Merkezler

İstanbul Büyükşehir Belediyesi Engelliler Müdürlüğü tarafından ihtiyaç dahilinde şehrin bir çok ilçesine engelli merkezleri açmıştır. Bu merkezler de rehberlik, sağlık hizmetleri, yasal haklar danışmanlığı ve bir çok hizmetler engellilerin kapısına kadar götürölmektedir. Müdürlüğüne bağlı toplam 24 engelli merkezi bulunmaktadır.

Bu merkezler;

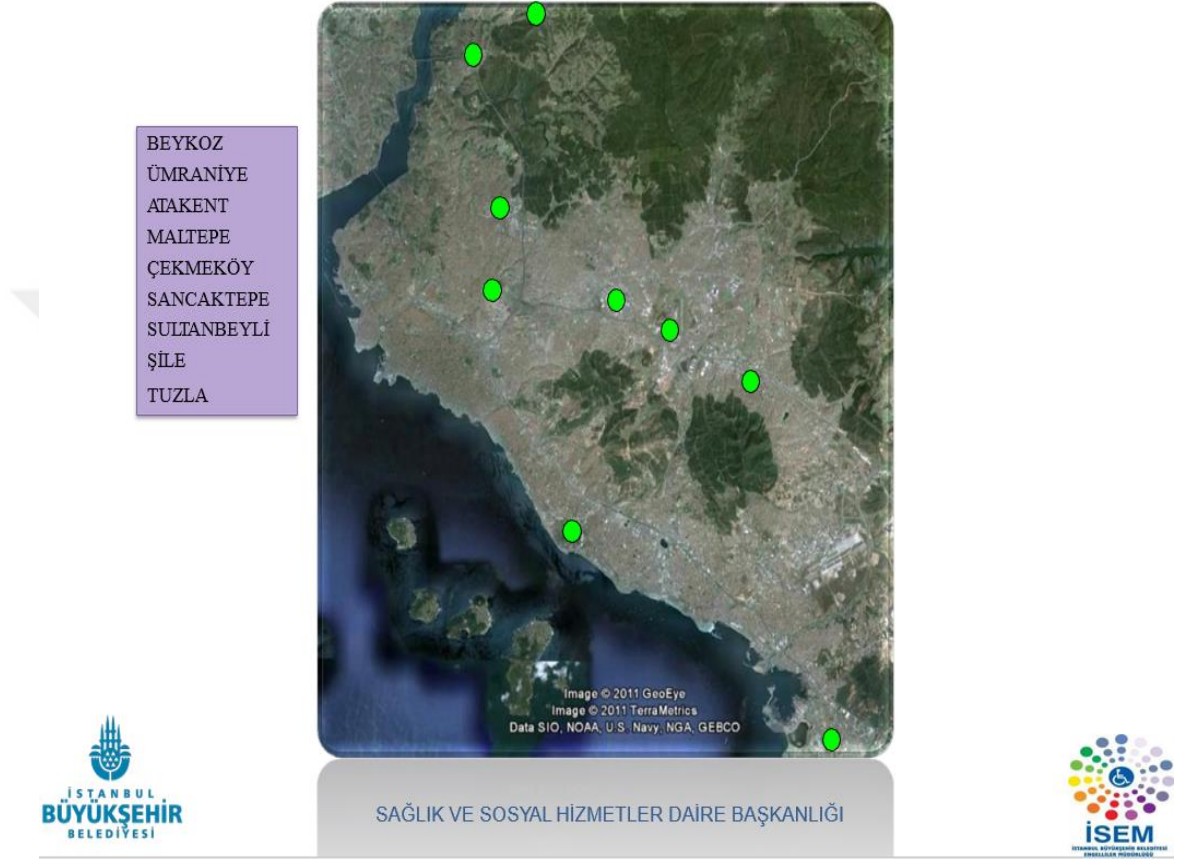
Kağıthane, Fatih, Küçükçekmece, Beykoz, Pendik, Sultanbeyli, Gaziosmanpaşa, Ataşehir, Atakent, Bağcılar, Büyükçekmece, Sarıyer, Tuzla, Cebeci, Ümraniye, Avcılar, Bakırköy, Sancaktepe, Silivri, Rami, Beyoğlu, Florya yaz kampı ve Rami orteZ-Protez Merkezlerinden oluşmaktadır. (www.ibb.gov.tr. 2009)

Resim 1: Avrupa Yakası Engelliler Merkezleri

Kaynak: İBB İsem Müd

Resim 2: Anadolu Yakası Engelliler Merkezleri

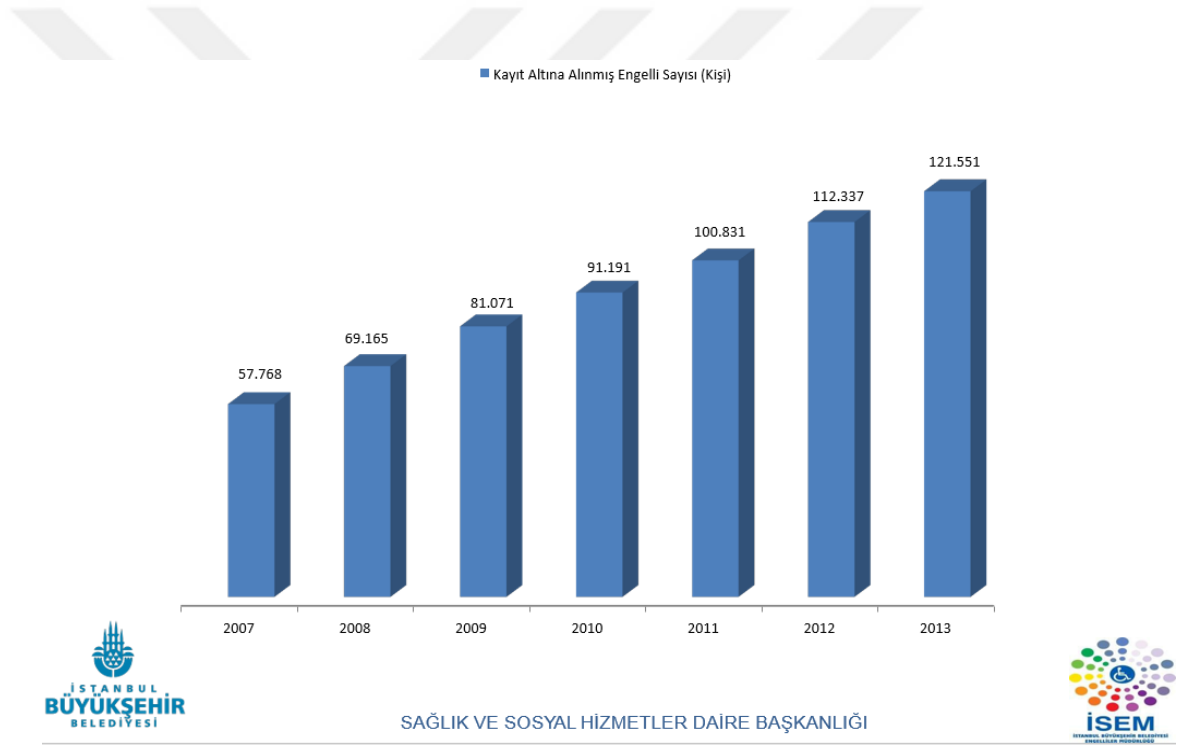

Kaynak: İBB İsem Müt

3.4.2. Danışmanlık ve Sosyal Rehabilitasyon Hizmetleri

Engelliler müdürlüğü tarafından verilen danışmanlık ve sosyal rehabilitasyon hizmetlerine geçmeden önce yıllara göre engelli sayıları aşağıdaki grafikte belirtilmiştir.

Grafik 1: Kayıt altına alınmış Engelli Sayısı (Kişi)

Kaynak: İBB İsem Müd.

3.4.2.1. Sosyal Servis Danışmanlığı

Engelli merkezlerinde görev yapmakta olan sosyolog öncülüğünde engelli yada engelli ailelerine, kurum içi veya kurum dışı danışmanlık, bilgilendirme ve yönlendirme yapılmaktadır. Müdürlüğe kayıtlı engelli sayısı 251.000 dir.(www.ibb.gov.tr)

3.4.2.2. Sosyal Destek Organizasyonları (Sosyal Aktiviteler)

Engellilerin sosyal hayata katılımını sağlamak ve toplum ile bütünleşmesini sağlamaya yönelik bir rehabilitasyon aracıdır. Müdürlük tarafından sinemaya gitme, tiyatro seyretme, balık tutmak, konsere gitmek gibi bir çok organizasyon yapılmaktadır. Kurulduğundan 2013 yılına kadar bu organizasyonlara katılan engelli sayısı 228.889 dur. (www.ibb.gov.tr.)

3.4.2.3. Engelli Yasal Hakları Danışmanlığı

Engelliler Müdürlüğü tarafından engelli ve engelli yakınları için Yasal Haklar Danışmanlığı birimi kurulmuştur. Kuruma bağlı avukatlar tarafından bir çok ilçede seminerler düzenlenerek engelli ve ailelerine danışmanlık hizmeti verilmektedir. Ayrıca telefonla ve karşılıklı olarak yapılan görüşmeler vasıtasıyla engelli ve ailelerine yardımcı olunmaktadır. Genel olarak engelli raporu alınması, engelli maaşı, emeklilik, bakım hizmetleri ve engelli araç alımı konularından bilgi istenmektedir. Bugüne kadar 133.340 engelli ve ailesine danışmanlık hizmetinde bulunulmuştur. (www.ibb.gov.tr, 2009)

3.4.3. Psikolojik Rehberlik Servisi

Müdürlüğün bünyesinde görev yapmakta olan psikologlar tarafından engelli ve ailelerine yönelik olarak psikolojik destek verilmektedir. Engellilerin topluma katılımlarını sağlamada çok önemli bir hizmettir.(www.ibb.gov.tr)

3.4.3.1. Grupla ve Bireysel Psikolojik Rehberlik Servisi

Engelli ve ailelerinin yaşadıkları çevresel ve ruhsal sorunları hem bireysel hem de grup çalışmalarıyla rehabilite edildiği bir hizmettir. Kurulduğundan günümüze kadar bu servisten yararlanan engelli ve engelli ailesi sayısı 48.558 dir. (www.ibb.gov.tr, 2009)

3.4.3.2. Ailelere Yönelik Verilen Eğitim Ve Seminerler

Müdürlük tarafından ailelere engelliliği farkındalık konusunda toplumu bilinçlendirmeyi yönelik olarak verilen eğitim ve seminer hizmetidir. Bu eğitim ve seminerlere katılanların sayısı 76.369 dur. (www.ibb.gov.tr, 2009)

3.4.3.3. Engelli Konuşma Terapisi

Konuşma zorluğu çeken ağız ve dil kaslarında gelişim bozukluğu olan engellilere verilen hizmettir. Bu hizmetten 2.592 kişi yararlanmıştır. (www.ibb.gov.tr, 2009)

3.4.3.4. Küçük Adımlar Erken Eğitim Programları

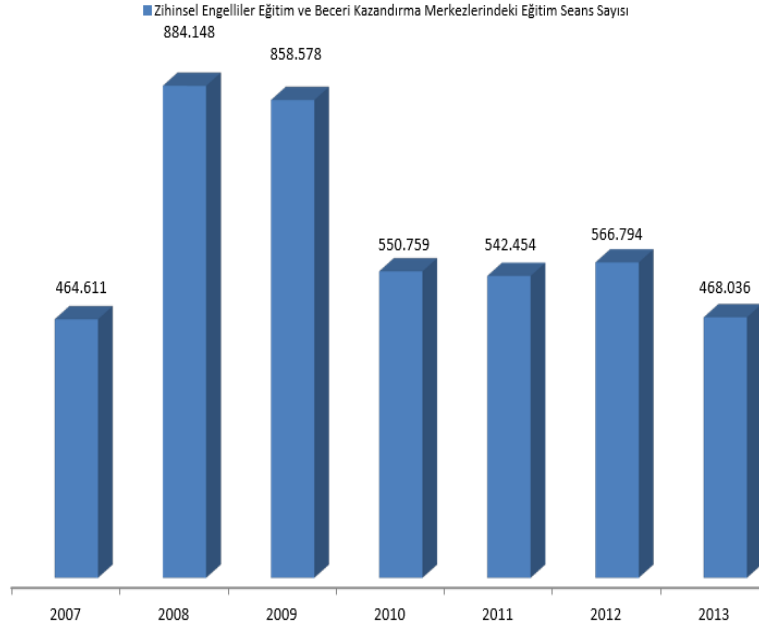
Engelliler müdürlüğü ve üniversitelerle ortaklaşa geliştirilen 0-6 yaş arası gelişim geriliği olan çocuklar için yapılan bir rehabilitasyon hizmetidir. Bu hizmetten 2.037 engelli çocuk faydalanmıştır. (www.ibb.gov.tr, 2009)

3.4.4. Eğitim Rehabilitasyon Hizmetleri

3.4.4.1. Zihinsel Engelliler Beceri Kazandırma ve Mesleki Rehabilitasyon Merkezleri

Müdürlük bünyesinde hizmet vermekte olan eğitmenler ile zihinsel engelli bireylere başta öz bakım el becerilerini geliştirmek amacıyla verilen hizmetler bütünüdür. Hayatında hiçbir eğitim almamış 17-35 yaş arası zihinsel engellilere bireysel eğitim verilmektedir. Bu eğitimlerden yararlanan zihinsel engelli sayısı 5.814 dür. (www.ibb.gov.tr, 2009)

Grafik 2: Zihinsel Engelliler Eğitim Seans Sayıları

SAĞLIK VE SOSYAL HİZMETLER DAİRE BAŞKANLIĞI

Kaynak: İBB İsem Müd

3.4.4.2. İSEM Akademi Karma Eğitim Hizmeti

Bu hizmetin ana gayesi örgün eğitim alamamış olan engellilere destek eğitimi vermektir. Engellilerin yeteneklerine göre açılan kurslarda meslek edindirmeye yönelik olarak Milli Eğitim Bakanlığı onaylı sertifikaların alınması sağlanmaktadır. Bunun yanı sıra sosyal rehabilitasyon çerçevesince web tasarımı, halıcılık, bebek bakımı, bilgisayar, ahşap işleri seramik yapımı, boyama gibi hobi alanlarında eğitim verilmektedir.

(www.ibb.gov.tr, 2009)

3.4.4.3. Engelli Yaz Okulu Hizmetleri

Müdürlük tarafından örgün eğitime devam eden ama yeterli eğitim desteği alamamış 8-13 yaş arası engelli çocuk ve gençlere sosyal hayata daha çabuk adapte olması gayesiyle verilen hizmettir. Bu hizmetten yararlanan engelli sayısı 1.332'dir.(www.ibb.gov.tr, 2009)

3.4.4.4. Türk İşaret Dili Eğitimi

Müdürlük bünyesinde işitme engelli vatandaşlarımızla daha sağlıklı iletişim kurmak isteyen herkese Türk İşaret Dili ücret talep edilmeden verilmektedir. Bu eğitim sayesinde 4.542 personele Türk İşaret Dili öğretilmiştir.(www.ibb.gov.tr, 2009)

3.4.4.5. Müzik, Tiyatro ve Sanat Eğitimi

Müdürlük bünyesindeki merkezlerde eğitim alan engellilerin rehabilitasyonu için müzik ve tiyatro eğitmenleri gözetiminde gruplar kurarak çeşitli organizasyonlarda kendilerini gösterme imkanını amaçlayan bir eğitim hizmetidir.(www.ibb.gov.tr, 2009)

Resim 3: Engelli Tiyatro Eğitimi

SAĞLIK VE SOSYAL HİZMETLER DAİRE BAŞKANLIĞI

Kaynak: İBB İsem Müd.

Resim 4: Engelliler Mehter Takımı

SAĞLIK VE SOSYAL HİZMETLER DAİRE BAŞKANLIĞI

Kaynak: İBB İsem Müd.

Resim 5: MüzikEğitimi– İSÖMXMüzik Grubu

SAĞLIK VE SOSYAL HİZMETLER DAİRE BAŞKANLIĞI

Kaynak: İBB İsem Müd.

Resim 6: Dans Eğitimleri – Engelliler Gösteri Sanatları Topluluğu

SAĞLIK VE SOSYAL HİZMETLER DAİRE BAŞKANLIĞI

Kaynak: İBB İsem Müd.

Resim 7: Resim ve Plastik Sanatlar Eğitimi

HAYATIN MERKEZİNE
Eğitim, öğrenim, öğütme. Bunu yaparak yaşamak. İnsan toplum için
"Hayatın Merkezine" almak "yılm yapmadan" diye bir öğütme ki,
sadece bizim onlara değil, onların da bize öğütme...
Amaç: Bu çağın öğrenim, öğrenim yapma ve bu öğrenim
siz sanatseverlerle paylaşmak...

THE CENTER OF LIFE
Education, to educate to be educated. Doing that in
a conscious way. To believe and take it to be the center
of life with our "discussions". So that a training
we do not teach only they also teach us. Our purpose is to
give a chance to watch the effect of it. Have those
products with art lovers

İSEM

Proje Koordinatörü / Project Coordinator
Bülent Şenay
Katılan Öğrenciler / Participant Student
Yaklaşık 300 Öğrenci / About 300 students
Tehnik Bilgi / Technical Information
Yerleşime / Installation
Kuruluş Adı / Title of Work
Dünya Barış /

Proje Koordinatörü / Project Coordinator
Sultan Çelebi
Katılan Öğrenciler / Participant Student
Yaklaşık 100 Öğrenci / About 100 students
Tehnik Bilgi / Technical Information
Yerleşime / Installation
Kuruluş Adı / Title of Work
İnsanların Birlikte Yaşamaya /

Proje Koordinatörü / Project Coordinator
Mehmet Kaya
Katılan Öğrenciler / Participant Student
Yaklaşık 100 Öğrenci / About 100 students
Tehnik Bilgi / Technical Information
Yerleşime / Installation
Kuruluş Adı / Title of Work
Fantaziler, Güzel Etkiler /

Proje Koordinatörü / Project Coordinator
Özkan Özalp
Katılan Öğrenciler / Participant Student
Oran Çelikkaya / Oran Celik
Tehnik Bilgi / Technical Information
Yerleşime / Installation
Kuruluş Adı / Title of Work
İnsanlar /

Proje Koordinatörü / Project Coordinator
Özkan Özalp
Katılan Öğrenciler / Participant Student
Oran Çelikkaya / Oran Celik
Tehnik Bilgi / Technical Information
Yerleşime / Installation
Kuruluş Adı / Title of Work
Çokluğun Açıkça Yaşam /

Proje Koordinatörü / Project Coordinator
Mehmet Kaya
Katılan Öğrenciler / Participant Student
Oran Çelikkaya / Oran Celik
Tehnik Bilgi / Technical Information
Yerleşime / Installation
Kuruluş Adı / Title of Work
Mankar /

İSTANBUL BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ

SAĞLIK VE SOSYAL HİZMETLER DAİRE BAŞKANLIĞI

İSEM

Kaynak: İBB İsem Müd.

Resim 8: Kısa Film Eğitimleri

Kaynak: İBB İsem Müd.

Resim 9: Animasyon - Stop Motion Eğitimleri

Kaynak: İBB İsem Müd.

3.4.5. Sporla Rehabilitasyon ve Fizyoterapi Hizmetleri

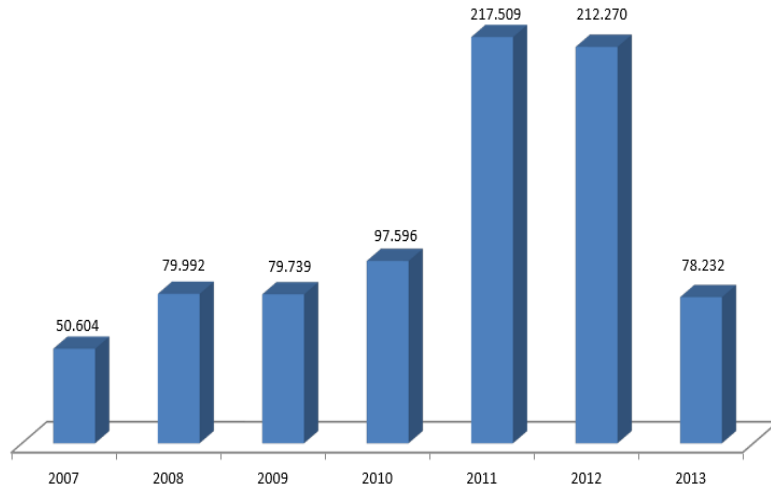
3.4.5.1. Fizik Tedavi İle Rehabilitasyon

Müdürlük bünyesindeki merkezler görev yapmakta olan fizyoterapistler eşliğinde fiziksel engellilerin kapasitelerini arttırmak suretiyle bağımsız bir hayat sürmelerini amaçlayan bir eğitim ve sağlık hizmetidir. Ayrıca fizik tedavi konusunda danışmanlık hizmetide verilmektedir.(www.ibb.gov.tr, 2009)

3.4.5.2. Sporla Rehabilitasyon Hizmeti

Müdürlük bünyesinde engelli bireylerin fiziksel ve psikolojik gelişimlerine katkı sağlamak amacıyla verilen bir hizmettir. Bu hizmet doğrultusunda yetenekli çocuk ve gençlere çeşitli branşlarda eğitim verilmektedir. Bu hizmetler yüzme, futbol, basketbol, badminton, voleybol, izcilik, Körling, buz pateni ve uzak doğu sporlarıdır. Bu branşlarda 863.540 seans hizmeti verilmiştir.(www.ibb.gov.tr, 2009)

Grafik 3: Sporla Rehabilitasyon Hizmeti Seans Sayısı

3.4.5.3. Hippoterapi Hizmeti

Hippoterapi, bilinen ismiyle at üstünde terapidir. Atın ritmik hareketleriyle hem fiziksel hem zihinsel gelişim sağlanmaktadır. Bu eğitimde engellilere 10.222 seans ile hizmet verilmiştir.(www.ibb.gov.tr, 2009)

Resim 10: Atla Terapi Seansı

Kaynak: İBB İsem MÜD.

3.4.5.4. Hidroterapi (Su ile Terapi)

Müdürlüğümüzün merkez binasında bulunan ve Büyükşehir Belediyesinin çeşitli spor tesislerindeki havuzlarda zihinsel veya ortopedik engellilere su için de egzersiz yaptırmak suretiyle gelişimlerine katkıda bulunmaktadır. Amerika ve Avrupa’da Watsu ismiyle bilinen engellinin fizyolojik ve psikolojik sorunlarının giderilmesi için kullanılan bu yöntem ilk olarak Türkiye’de Engelliler Müdürlüğü tarafından uygulamaya geçilmesi sağlanmıştır.(www.ibb.gov.tr, 2009)

Resim 11: Hidroterapi Seansı

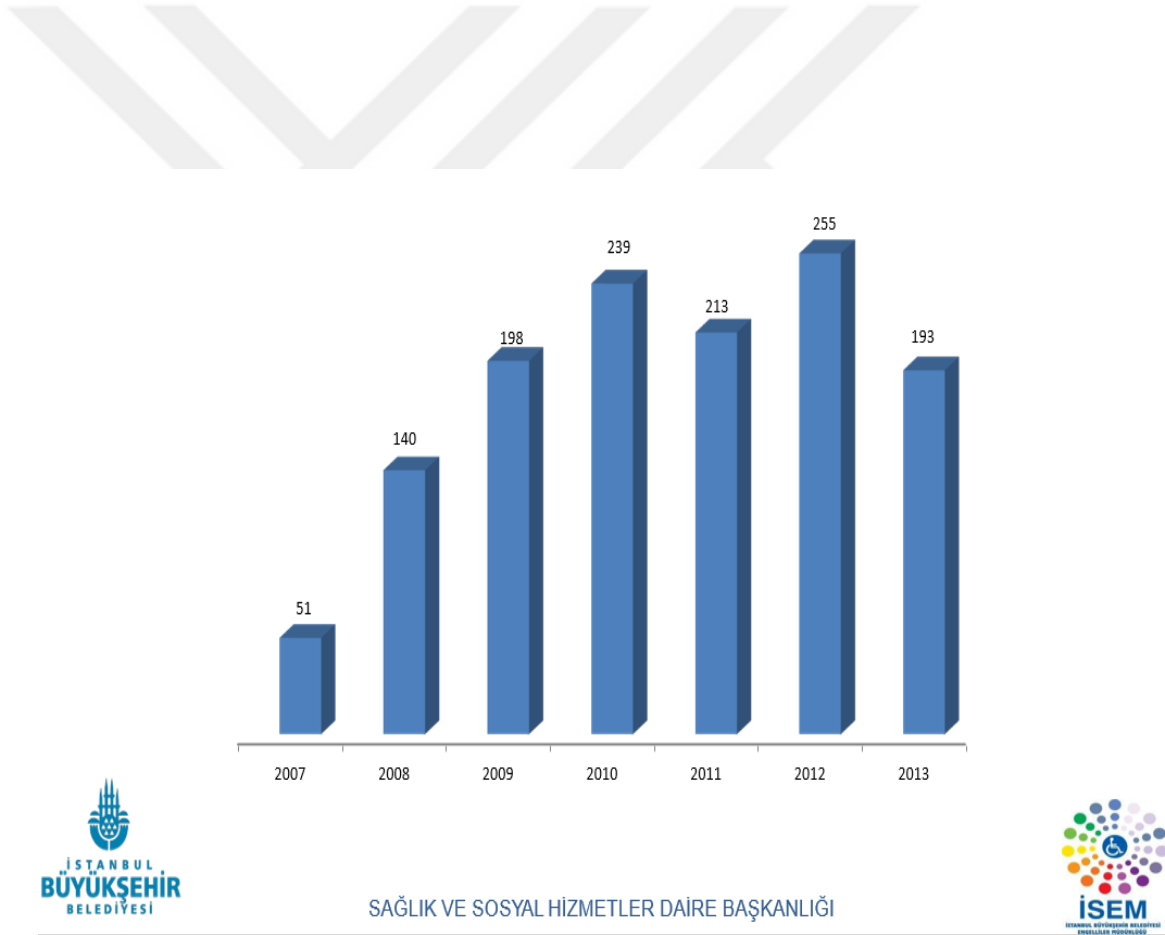

Kaynak: İBB İsem Müd.

3.4.6. İstihdam Hizmetleri

Engelliler Müdürlüğü engellilerin iş bulmasına yardımcı olması için kendi bünyesinde Kariyer Geliştirme ve İstihdam birimi kurmuştur. Bu birimde görevli sosyologlar çalışma şartlarına uygun engellileri belirleyerek Çalışma ve İş Kurumu ile 2016 yılında yapılan protokole uygun olarak iş hayatına adapte etmek için çalışmalarını sürdürmektedirler. Ayrıca iş istihdamı ile ilgili danışmanlık ve rehberlik hizmeti de bu birimde görevli personeller tarafından yapılmaktadır.(www.ibb.gov.tr, 2009)

Grafik 4: İstihdam Edilen Kişi Sayısı

Kaynak: İBB İsem Müd.

3.4.7. Sosyal, Kültürel Etkinlikler ve Yaz Kampı Hizmeti

Müdürlük tarafından Florya sahiline sıfır engelliler için özel olarak hazırlanmış 60.000 mt2 üzerine 55 evden oluşan 220 kişi misafir etme kapasitesine sahip dev bir tesistir. Engelliler aileleriyle beraber 7 gün konaklayarak tatil yapma imkânı bulmaktadırlar. Tesis de hali hazırda kafeterya, internet kafe, basket sahası, futbol sahası, çocuk bahçesi, mini golf sahası, voleybol sahası, masa tenisi masaları bulunmaktadır. Mayıs ayında başlayıp Ekim sonuna kadar hizmet vermekte olan tesis bir sezonda 5.280 kişiyi misafir etmektedir.(www.ibb.gov.tr, 2009)

3.4.8. Çağrı Merkezi (Alo 153) ve Engelsiz Taksi Hizmeti

Engelsiz taksi hizmeti engelli vatandaşların sosyalleşmesine katkıda bulunmak ve kısıtlı imkânlarını daha da artırmak için başlatılmış bir hizmettir. Çağrı merkezi hizmeti Büyükşehir Belediyesi bünyesinde bulunan Alo 153 numarası altında hizmet vermektedir. Gezi, eğitim, alışveriş, cenaze ve sosyal organizasyonlar için randevu almak şartıyla istenildiği kadar kullanılabilir.(www.ibb.gov.tr, 2009)

Resim 12: Çağrı Merkezi (Alo 153) Engelsiz Taksi Aracı

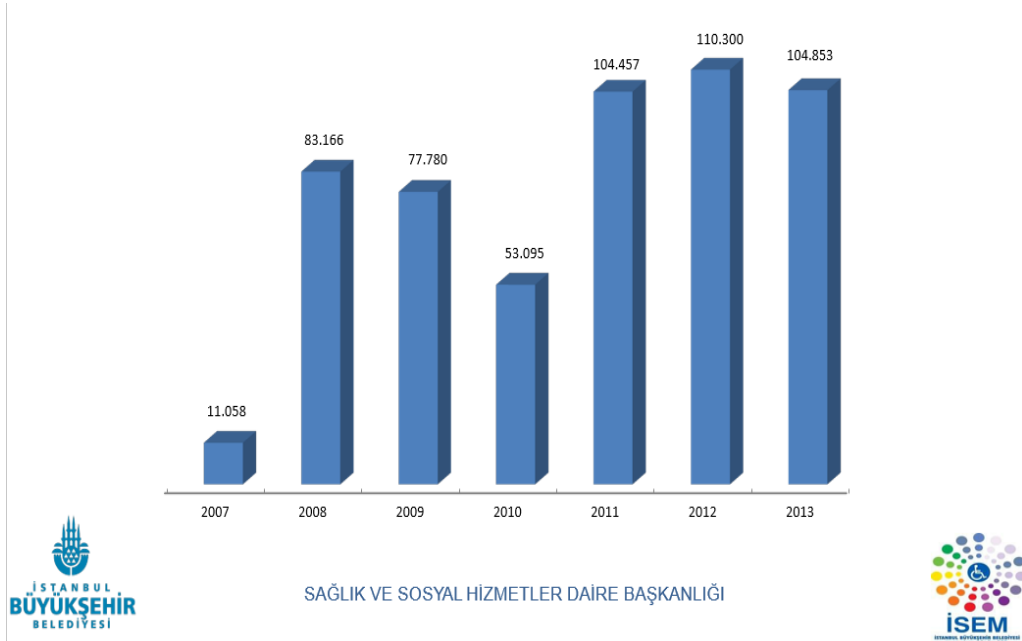

Resim 13: Engelsiz Taksi Aracı Görseli

Kaynak: İBB İsem Müd.

Grafik 5: Engelsiz Taksi Aracı Yapılan Hizmet Sayıları

Kaynak: İBB İsem Müd.

3.4.9. Erişilebilirlik Hizmetleri - Erişilebilir Yaya Sistemleri (EYS)

Müdürlüğümüz tarafından ilçe belediyeler ile engellilerin güvenli ve kolay dolaşımını sağlamak amacıyla çeşitli ortak çalışmalar yapılmaktadır. Amaç engellilerimiz için maksimum emniyeti sağlamaktır.(www.ibb.gov.tr, 2009)

Tablo 31: İlçe Bazlı Engellilere Yönelik Yatay ve Yaya Geçidi Verileri

İlçe	Yaya Geçidi (m ²)
Amavutköy	2.132
Ataşehir	388,72
Avclar	449
Bağcılar	154
Bahçelievler	521
Bakırköy	700
Başakşehir	361
Bayrampaşa	1.085
Beşiktaş	1.267
Beykoz	140,22
Beylikdüzü	1.459
Beyoğlu	1.023
Büyükdere	444
Esenyurt	1.172
Eyüp	1.283
Fatih	1.850
Gaziosmanpaşa	1.492
Güngören	77
Kadıköy	1.509
Kağıthane	1.303
Kartal	1.636,41
Küçükçekmece	1.178
Maltepe	1.073,35
Pendik	1.860
Sancaktepe	171,34
Sarıyer	773
Sultanbeyli	341,76
Sultangazi	825
Şişli	785
Tuzla	303,45
Ümraniye	696,77
Üsküdar	771,68
Zeytinburnu	978
TOPLAM	30.204

Kaynak: Ulaşım Daire Başkanlığı 2012

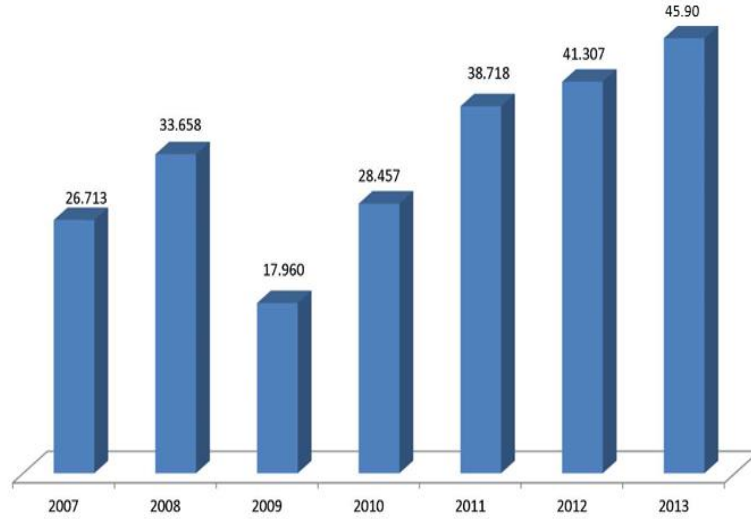
3.4.10. Medikal Malzeme ve Ortez –Protez Desteği

Müdürlüğümüzce sosyal güvencesi olmayan engellilerden ücret talep edilmeksizin medikal yardım yapılmaktadır. Bu amaçla 2004-2013 yılları arasında 83.380 adet medikal malzeme yardımında bulunulmuştur. (www.ibb.gov.tr, 2009)

3.4.11. (ÖSHA) Toplumsal Bilinçlendirme Projesi

Müdürlük bünyesinde geliştirilen (ÖSHA) Engellilerin sosyal hayata adaptasyonu projesinin amacı ilköğretim ve ortaöğretim öğrencilerine engellilik bilincini kazandırmak ve engelliliğın daha iyi anlaşılmasına yardımcı olmaktır. Bu amaçla 2004 yılından bu yana 297.915 kişiye seminer verilmiştir. (www.ibb.gov.tr, 2009)

Grafik 6: Toplumsal Bilinçlendirme Projesi Kapsamında Seminer Verilen Kişi Sayıları

Kaynak: İBB İsem Müd.

3.4.12. Diğer Hizmetler

3.4.12.1. Kuaförlük Hizmeti

Müdürlük bünyesinde evinden çıkamayan engellilere kuaförlük hizmeti verilmektedir. Bugüne kadar hizmetten 2.449 kişi yararlanmıştır.(www.ibb.gov.tr, 2009)

3.4.12.2. Kütüphane Hizmeti

Müdürlüğümüzün merkez binasında bulunan engelliler hakkında bilgi edinmek ve araştırma yapmak isteyen vatandaşlarımızın hizmetine sunulmuştur.

(www.ibb.gov.tr, 2009)

SONUÇ

Türkiye nüfusunun sürekli artması, insanların köylerden veya küçük şehirlere büyük şehirlere göç etmesiyle birlikte merkezi yönetimler, vatandaşlara daha iyi hizmet verebilmek ve her kesime ulaşabilmek adına yerel yönetimlere sosyal belediyeçiliğin gereklerini yerine getirmeleri için bir çok imkanlar ve olanak sağlamışlardır. Birçok bakanlığa bağlı hizmetler yerel yönetimlere bırakılmıştır. Bunların başında bayındırlık, iktisadi faaliyetler, çevre, spor, kültür, eğitim ve sosyal yardımlar gelmektedir. Yerel yönetimler bu alanlarda vatandaşlarla daha yakın bir ilişki kurmakta ve bürokrasi engeli olmadan daha çabuk ve sağlıklı hizmet vermektedir.

Çalışmada İstanbul Büyükşehir Belediyesi tarafından 1994 yılında kurulmuş olan İstanbul Engelliler Müdürlüğü (İSEM) tarafından sosyal belediyeçilik kapsamında, Büyükşehir belediyesinin engellilere sunmuş olduğu hizmetler incelenmiştir. İstanbul genelinde Engelliler Müdürlüğüne kayıtlı engelli sayısı 121.551 kişidir. Kayıtlı olan engellilerin diğer kurumlar ile entegre olması, ihtiyaçlarının karşılanması, danışmanlık hizmetleri, spor, ulaşım, sanat hizmetleri, sağlık taramalarının ve bakımlarının yapılması ve devletin her zaman yanlarında olduğunu bilmeleri sağlanmaktadır.

İstanbul genelinde engellilerin topluma kazandırılması, sosyal ve kültürel olarak daha aktif olabilmeleri için 27 merkez ve 9 İrtibat Bürosuna açılmıştır. Engellilerin ulaşım sorunlarına engelli taksi ve büyükşehir belediyesine ait otobüslerde engelliler için yapılan aparatlarla kolaylık sağlanmıştır. Yaya geçitlerine yapılan kabartmalar ve üst geçitlerdeki asansörler engellilerin rahatça dolaşabilmelerini sağlamaktadır.

Tezimde bahsettiğim hizmetlere ilave olarak Büyükşehir Belediyesi, merkezi hükümet ile entegre olarak engelli vatandaşların kamuoyunda farkındalığını artırmak adına görsel, yazılı ve sosyal medya kullanılmak suretiyle bilinçlendirme kampanyaları gerçekleştirilmeli ve bu kampanyaları bütün yıla yayarak sürekli olarak gündemde kalması sağlanmalıdır. Bu farkındalığın sürekli gündem de kalması için en etkili yöntem olan görsel basın kullanılmalı, zorunlu kamu spotlarıyla etkili ve sürekli biçim de bilinçlendirme yapılmalıdır.

KAYNAKÇA

Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsü, (2009), “Türkiye Özürlüler Araştırması”
Ankara

ERBAY, Y. ve AKGÜN, H. (2013), “Modernleşmeden Küreselleşmeye Türkiye’de
Yerel Yönetimler Tarihi Ve Bugünü” İstanbul

ERDEM, İ. (2015), “Yerel Siyaset Ve Belediyecilik” İstanbul

GÖKAÇTI, M.A. (1996), “Dünyada Ve Türkiye’de Belediyecilik” İstanbul

GÜLLÜCE, İ. (2004), “Yerel Yönetimlerin Sorunları Ve Çözümleri” İstanbul

HASIRCIOĞLU, A. (2006), “İşverenlerin Özürlü İstihdamına Yaklaşımı (Sakarya
Üniversitesi)”, Yüksek Lisans Tezi, Sakarya.

<http://Istanbul-buyuksehir-belediyesi-saglik-ve-sosyal-hizmetler-daire-baskanligi-engelliler-mudurlugu-isem.html>, Erişim Tarihi 03/02/2017

<http://www.ibb.gov.tr/sites/SaglikVeSosyalHizmetler/isom/Pages/AnaSayfa.aspx>,
Erişim Tarihi 03/02/2017

<http://www.lisansegitim.com/hâkimiyet-kaynagina-gore/sosyal-belediyecilik.html>,
Erişim Tarihi 14/01/2017

<http://www.sgkrehberi.com/haber/11037> (2012)

http://www.tbb.gov.tr/online/yayinlar/temel_belediye_mevzuati2/ 26/01/2017

<https://eyh.aile.gov.tr/yayin-ve-kaynaklar/engelli-hizmetleri> (2002)

<https://www.ibb.istanbul/CorporateUnit/Detail/43>

İstanbul Büyükşehir Belediyesi, (2009), Engelliler Müdürlüğü, Engelli Araştırması

İstanbul Büyükşehir Belediyesi, (2012), Ulaşım Daire Başkanlığı Engelli Araştırması

KAYA, E. (2013), “Yerel Yönetimler Reformu Ve Belediyelerde Yeniden Yapılanma”
İstanbul

KOÇİBAR A. , ALBAYRAK H. , GÜÇTEKİN N. , KÖSE H. (2014), “Engelliler
eğitiminin tarihsel gelişimi” İstanbul

ORTAYLI, İ. (1995), Türkiye İdari Tarihi, Ankara.

Öz-Veri Dergisi, Sayı:1.

SEYYAR, A. (2011), “Sosyal Politika Bilimine Giriş”, Avcı Ofset

SÖNMEZ, M.B. (2010), “Sosyal Belediyecilik Uygulamaları: Ümraniye Örneği”
İstanbul

ŞAHİN, H. (2004), “Engellilik Kimin Sorunu? Toplumun mu? Bireyin mi?”,

TBMM, (1961), “ 193 Sayılı Gelir Vergisi Kanunu (1960), T.C. Resmi Gazete, Sayı
10700”

TBMM, (1965), “657 Sayılı Devlet Memurları Kanunu, T.C. Resmi Gazete, 12056”

TBMM, (1971), “1475 Sayılı İş Kanunu, T.C. Resmi Gazete, Sayı 13943”

TBMM, (1971), “1479 Sayılı BAĞ-KUR Kanunu, T.C. Resmi Gazete, Sayı 13956”

TBMM, (1983), “2828 Sayılı Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanunu,
T.C. Resmi Gazete, Sayı 18059”

TBMM, (2004), “5216 Sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu, T.C. Resmi Gazete, Sayı
25531”

TBMM, (2005), “5302 Sayılı İl Özel İdaresi Kanunu, T.C. Resmi Gazete, Sayı 25745”

TBMM, (2005), “5393 Sayılı Belediye Kanunu, T.C. Resmi Gazete, Sayı 25874”

TÜMERKAN, S. (1946), “Türkiye’de Belediyeler (Tarihi Gelişim ve Bugünkü
Durum)”, İçişleri Bakanlığı Yayınları, Seri: III, Sayı 3, Zellik Basımevi, İstanbul

Türkiye Belediyeler Birliği (2015), “Temel Belediye Mevzuatı” 13. Baskı, Ankara

YILDIRIM, S. (1990), “Yerel Yönetimler ve Demokrasi”, Türk Belediyeciliğinde 60 Yıl Uluslararası Sempozyum Bildiri ve Tartışmaları Kitabı, Ankara Büyükşehir Belediyesi Yayınları, Ankara.

ÖZGEÇMİŞ

17 Temmuz 1976 İstanbul doğumluyum. İlk, orta ve lise eğitimimi İstanbul'da tamamladıktan sonra 2011 yılında Anadolu Üniversitesi Halkla İlişkiler Bölümünü daha sonra aynı üniversitenin İşletme Fakültesinin, İşletme Bölümünü 2013 yılında bitirdim. İstanbul Aydın Üniversitesi, Sosyal Bilimler Fakültesinde, Mahalli İdareler ve Yerinden Yönetim Bölümünde Yüksek Lisansımı tamamladım.

Evli ve üç kız babasıyım. Halen İstanbul Büyükşehir Belediyesi İSPARK Genel Müdürlüğünde Anadolu Yakası Taksi Bölge Sorumlusu olarak görev yapmaktayım.